

ÖVERSIKTSPLAN FÖR **MINDRE TÄTORTER OCH LANDSBYGD**

Planbeskrivning

Utbyggnadsstrategi för 200 000 invånare

Arbetet med översiktsplanen har skett i ett brett samarbete under ledning av stadsbyggnadskontoret, enheten för översiktlig planering.

Övergripande politisk styrgrupp utgörs av kommunstyrelsens samhällsbyggnadsutskott.

OPERATIV POLITISK STYRGRUPP

Mona Forsberg, kommunalråd, Socialdemokraterna

Peter Jutterström, kommunalråd, Moderaterna, t o m 2022-12-31

Joakim Dahlström, kommunalråd, Moderaterna, fr o m 2023-01-01

Anders Samuelsson, Stadsbyggnadsnämnden, ordförande Centerpartiet, t o m 2022-12-31

Ann-Marie Hedlund, Stadsbyggnadsnämnden, ordförande, Liberalerna, fr o m 2023-01-01

Bengt Regné, Stadsbyggnadsnämnden, 2:e vice ordförande Moderaterna

Lynn Carlsson, Tekniska nämnden, ordförande, Socialdemokraterna

Hanns Boris, Tekniska nämnden, 2:e vice ordförande Kristdemokraterna, t o m 2022-12-31

Kristian Aronsson, Tekniska nämnden, 2:e vice ordförande, Sverige demokraterna, fr o m 2023-01-01

Mats Larsson Weidman, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, ordförande Miljöpartiet, t o m 2022-12-31

Göran Bäckstrand, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, ordförande, Centerpartiet, fr o m 2023-01-01

Bert-Åke Näslund, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, 2:e vice ordförande Moderaterna t o m 2022-12-31

Örjan Dahlberg, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, 2:e vice ordförande, kristdemokraterna, fr o m 2023-01-01

TJÄNSTEMANNASTYRGRUPP

Johan Fritz, Stadsdirektör

Annica Snäll, Kommunikationschef

Bengt Karlsson, Stadsarkitekt

Göran Isberg, Utbildningsdirektör

Niclas Purfürst, Miljö- och hälsoskyddsdirektör

Christina Stenberg, stadsbyggnadsdirektör

Linda Helte, Mark- och exploateringschef

Mazar Alijevski, Kultur- och fritidsdirektör

Stefan Österström, Socialdirektör

Thomas Bergholm, Teknisk direktör

ARBETSGRUPP

Stefan Lind, chef översiktlig planering

Mattias Karlsson, översiktsplanerare

Åsa Lindblom, översiktsplanerare

Oscar Kanzler, översiktsplanerare

Julia Thor, kommunikatör

FÖRVALTNINGAR SOM DELTAGIT I ARBETSGRUPPER

Kultur- och fritidsförvaltningen, Miljö- och hälsoskyddskontoret, Räddningstjänsten, Socialförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Stadskontoret, Tekniska kontoret och Utbildningsförvaltningen

Foto framsida: Johnér bildbyrå

Innehåll

Inledning	4
Sammanfattning	5
Vad är en översiktsplan?	7
Hållbarhet Agenda 2030	14
Jönköpings kommuns vision	24
Utvecklingsinriktning	26
Jönköping i regionen	36
Bebyggelseutveckling	38
Land och stad	39
Natur och friluftsliv	40
Kommunikationer	44
Mark- och vattenanvändning	46
Verksamheter och industri	53
Parker och natur	55
Landsbygd	62
Tekniska anläggningar	69
Socialt hållbar samhällsplanering	77
Trygghet och säkerhet	79
Jämlikhet och jämställdhet	81
Ordlista	84

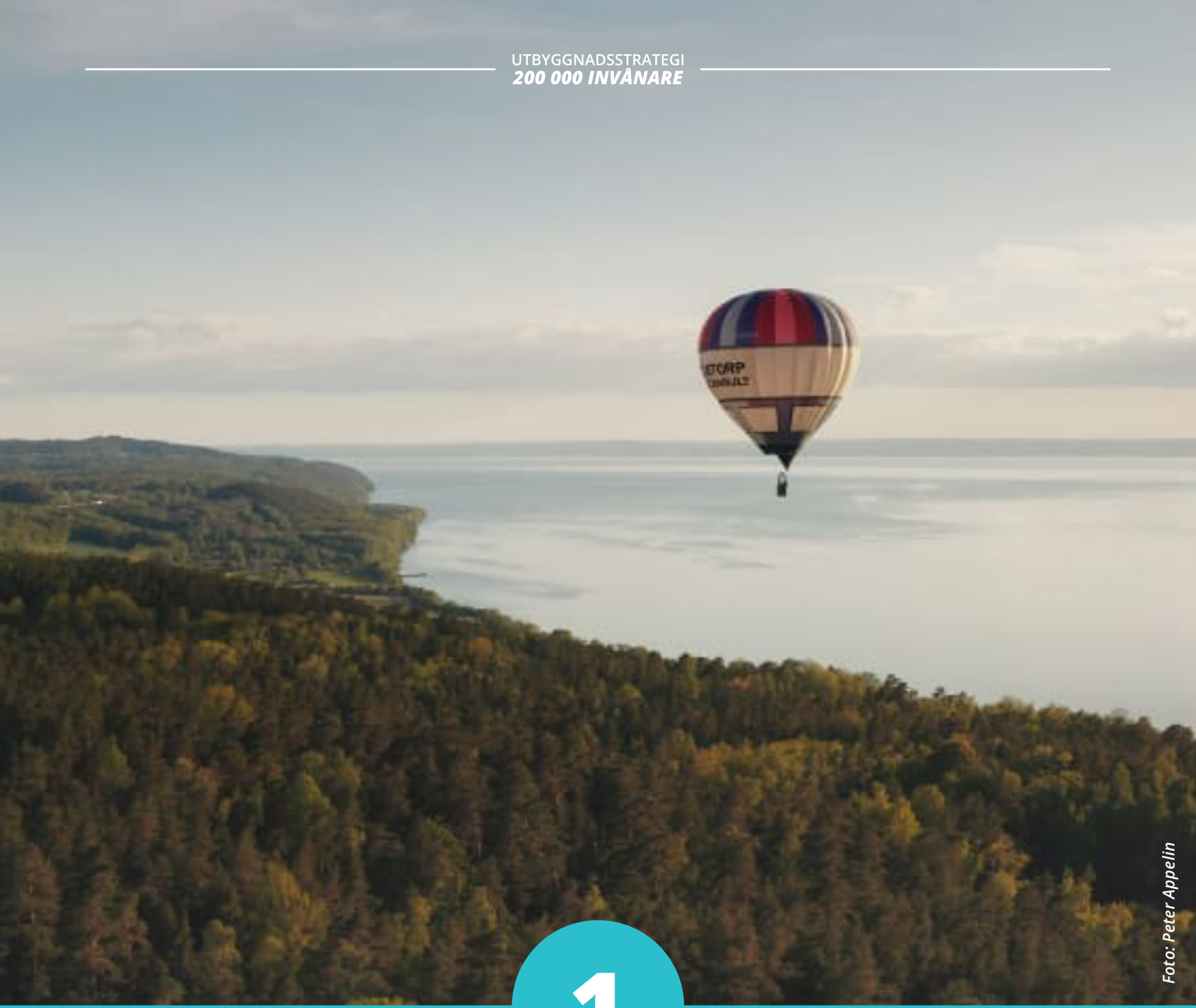

Foto: Peter Appelin

1

INLEDNING

Sammanfattning

Jönköpings kommun ökar befolkningsmässigt med cirka 1500–2000 invånare per år. Jönköping har en uttalad målsättning att skapa förutsättningar för alla kommunens tätorter att växa. Det ställer krav på kommunens beredskap att på ett hållbart sätt planera för exempelvis bostäder, transporter, skola, vård och omsorg.

År 2011 antog kommunfullmäktige ”Utbyggnadsstrategi 150 000 invånare”. Utbyggnadsstrategin hade som uppgift att utreda hur kommunen skulle kunna växa till 150 000 invånare på ett hållbart sätt. Befolkningstillväxten har varit högre än vad som tidigare förutspåddes och Jönköpings kommun beräknas nå 150 000 invånare i mitten av 2020-talet. En stor befolkningstillväxt kräver medvetna strategier om mark- och vattenanvändning, en god markberedskap för nya bostäder och verksamheter samt en långsiktig plan för infrastruktursatsningar och trafiksystem. Vi behöver beredskap inför framtiden för att kunna medverka aktivt i utvecklingen och på ett strukturerat sätt möta aktuell och framtida efterfrågan på bostäder, service och infrastruktur.

Det finns nu ett behov av att ta fram en ny översiktsplan med sikte på 200 000 invånare i kommunen som har ett tidsperspektiv mot år 2050. 200 000 invånare innebär ett behov av att det tillkommer ungefär 25 000 bostäder och 27 500 arbetsplatser.

Översiktsplanen är uppdelad i två etapper. Översiktsplan för ”de mindre tätorterna och landsbygden” är en fördjupning av kommunens översiktsplan och kommer tillsammans med Översiktsplan för den centrala tätorten utgöra en ny översiktsplan som ersätter översiktsplan 2016.

Översiktsplan för de mindre tätorterna och landsbygden omfattar Gränna, Visingsö, Örserum, Ölmstad, Skärstad, Kaxholmen, Lekeryd, Tenhult, Öggestorp, Ryd och Bottnaryd samt omgivande landsbygder. Planförslaget är framtaget utifrån en ambition om att hela kommunen ska leva. För att uppnå det föreslås i planen ny bebyggelse inom 1000 meter från tätortscentrumena så att underlaget för befintlig service stärks. Kommunen ska dessutom särskilt arbeta för att stärka de tre kommundelscentrumena Gränna, Tenhult och Bottnaryd. Målsättningen är att de mindre tätorterna och landsbygden ska växa i samma takt som centrala tätorten.

Kommunen ska planera för en god livsmiljö för varje människa. Det innebär offentliga rum som upplevs som bland annat attraktiva, trygga

och säkra. Offentliga rum som kan utgöra mötesplatser i tätorterna. För folkhälsan är en god tillgång till parker och naturområden samt platser för idrott en viktig förutsättning. Vi ska planera för mycket grönska i tätorterna för att ge livsmiljöer för djur och växter. Grönska bidrar även med andra nyttor för människan, så kallade ekosystemtjänster, så som svalka en varm sommardag, omhändertagande av dagvatten och motverkande av översvämning.

Samhället stärks socialt av medborgares medverkan. Bäst hälsa och välmående finns hos människor som känner sig delaktiga. Vi ska därför målinriktat verka för ett ökat deltagande i frågor som rör den fysiska planeringen.

Vad är en översiktsplan?

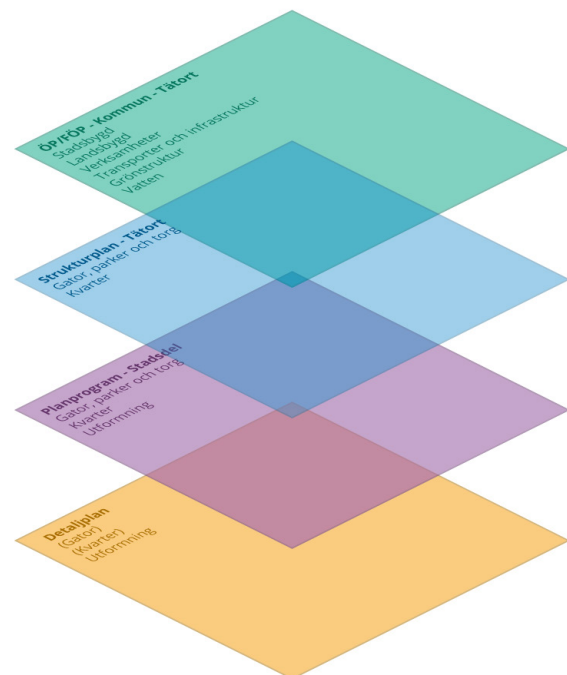
Översiktsplanen är en strategisk plan som visar kommunens vilja när det gäller användning av mark och vatten samt bebyggelseutveckling. Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta.

Översiktsplaneringen styrs i huvudsak av plan- och bygglagen och miljöbalken. Den ska, i stora drag, visa på områden som är lämpliga för olika ändamål. Planen är också en redovisning av allmänna intressen där till exempel värdefulla naturområden ingår. Planen är vägledande, alltså inte rättsligt bindande, men väger tyngre än andra beslutsunderlag. Det är först vid efterföljande planeringsskeden som de specifika projektens lämplighet provas. Då ska återigen olika intressen sammanvägas.

Kommunens översiktsplaner

Översiktsplanen är uppdelad i två etapper. Översiktsplan för ”de mindre tätorterna och landsbygden” är en fördjupning av kommunens översiktsplan och kommer tillsammans med Översiktsplan för den centrala tätorten utgöra en ny översiktsplan som ersätter översiktsplan 2016.

Parallellt med dessa översiktsplaner, gäller de fördjupade översiktsplanerna: Ramprogram för södra Munksjön och Fördjupad översiktsplan Rosendala. För huvuddelen av områdena med befintlig tätortsbebyggelse finns även gällande detaljplaner.

Översiktsplanen är den minst detaljerade och detaljplanen den mest detaljerade planen.

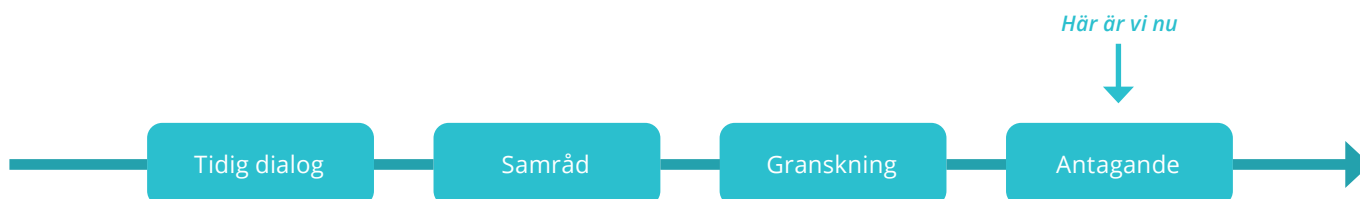
LÄS MER*Samrådsredogörelse*

Översiktsplaneprocessen

Arbetet med en översiktsplan har tre skeden: samråd, granskning och antagande.

I arbetet med översiktsplanen har vi tidigt velat lyssna in kommunmedborgarnas synpunkter. Under hösten och vintern 2021 genomfördes en medborgardialog för att få in synpunkter och idéer för de mindre tätorterna och landsbygden. Insamlingen gjordes i ett digitalt kartverktyg via kommunens hemsida. Enkäten på hemsidan kompletterades med digitala dialogträffar för respektive ort. I det digitala kartverktyget kom 789 svar in. Det tema som har fått flest synpunkter handlar om kommunikationer och infrastruktur. Synpunkterna gäller bland annat brist på säkra gång- och cykelvägar samt förutsättningarna för att åka kollektivt. Både barn och vuxna vill kunna ta sig fram tryggt i trafiken. Trafiknätet i de mindre tätorterna och landsbygden är i många fall statliga vägar där arbetet behöver ske i samverkan med Trafikverket. Där synpunkter kommit upp rörande kollektivtrafiken behövs istället en samverkan med Regionen som har ansvaret för länstrafiken. Offentlig och kommersiell service lyfts även dessa upp som viktiga. Tillgänglighet till skola och förskola i de mindre tätorterna och på landsbygden är ett genomgående tema i medborgardialogen. Förutom skola och förskola nämns även vikten av att ha kommersiell service på platsen man bor på, den lokala affären fungerar inte bara som en del av serviceutbudet utan även ofta som en mötesplats. Behov av nya bostäder och tomter är viktiga aspekter som tas upp i medborgardialogen där frågor kring arkitektur och vikten av att bevara känslan av platsen vid nybyggnation lyfts fram. Trygghet och säkerhet samt platser för barn och unga att leka och träffas på efter skolan är även dessa viktiga teman som tagits med från medborgardialogen till den vidare planeringen.

Dialog har även förts med elever från förskoleklass upp till årskurs sex i Örserumsskolan, Ölmstadskolan, Landsjöskolan, Skärstad skola, Leke-rydsskolan och Tenhultsskolan. Viktiga frågor som kom upp i dialogen med eleverna var plats för lek, mötesplatser där även till exempel affär och pizzeria spelade en stor roll, idrott och fritidsaktiviteter samt trygghet och säkerhet med koppling till trafiksäkerhet.

Efter medborgardialogen togs ett planförslag fram för vilket ett samråd har hållits. Därefter har även två granskningar av förslaget genomförts. I granskningarna har skriftliga synpunkter inkommit från privatpersoner, fastighetsägare, föreningar, partier, nämnder, kommunala bolag och myndigheter. De synpunkter som kommit in finns att läsa i "Särskilt utlåtande"

Sista steget är att kommunfullmäktige antar översiktsplanen för mindre tätorter och landsbygd. När tiden för överklagande löpt ut utan att någon har överklagat eller när eventuella överklaganden har prövats slutgiltigt och avslagits, vinner planen laga kraft, det vill säga kommunen kan börja arbeta efter de strategier som finns i översiktsplanen.

Läsanvisningar

Översiktsplanen består av tre kartor, en planbeskrivning och en hållbarhetsbedömning. Kartorna och planbeskrivningen följer Boverkets modell för översiktsplanering

Kartorna är uppdelade i:

- » Utvecklingsinriktning
- » Mark- och vattenanvändning
- » Riksintressen och andra värden

Kartan utvecklingsinriktning ger en mycket översiktlig bild av kommunens viljeinriktning för hur de mindre tätorterna och landsbygden ska utvecklas. Kartan mark- och vattenanvändning anger vilken användning varje område ska ha i framtiden. För att få mer information om de olika områdena kan du klicka på respektive område. Kartan riksintressen och andra värden presenterar olika planeringsförutsättningar till vilka hänsyn behöver tas i planeringsarbetet. Det finns även en karta som heter underlag, den är inte en del av översiktsplanen utan är ett kunskapsunderlag som redovisar olika planeringsförutsättningar i området.

Planbeskrivningen redogör för kommunens ställningstaganden inom olika sakområden. Den följer i stort samma upplägg som kartorna. Planbeskrivningen är därmed indelad i del 1 med de övergripande rubrikerna utvecklingsinriktning, mark och vattenanvändning samt socialt hållbart samhällsbyggande. Del 2 innehåller riksintressen och andra värden. För att få en fullständig bild av hur kommunen vill hantera mark- och vattenanvändningen behöver alla strategierna i dokumentet läsas.

Hållbarhetsbedömningen ger en samlad bild av planens konsekvenser och

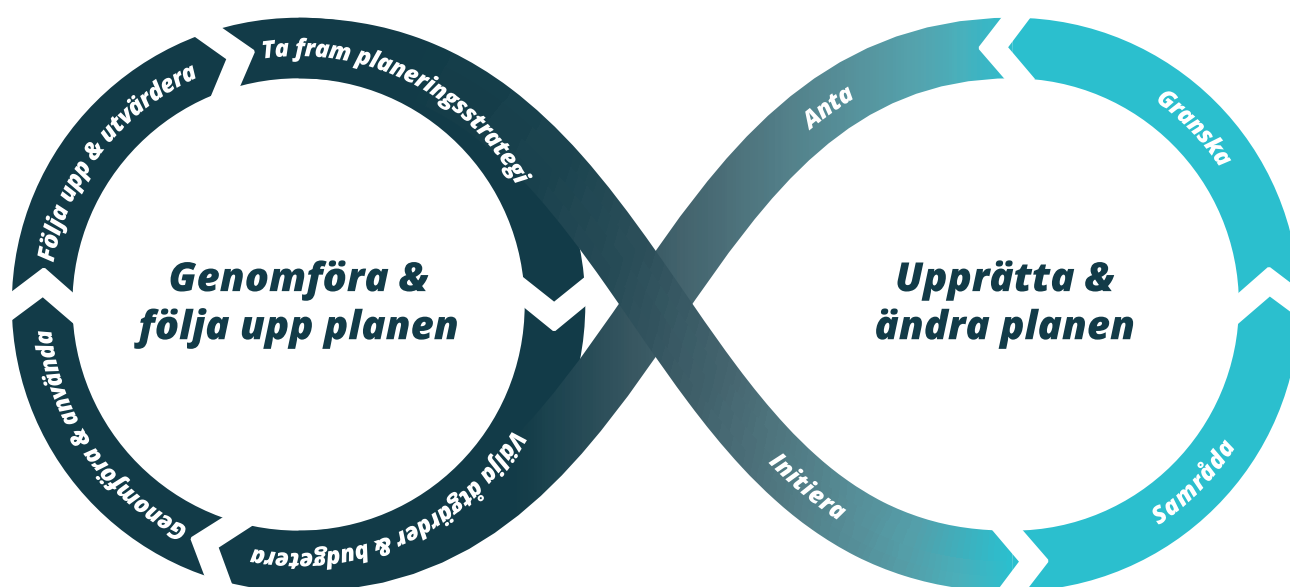
en del av den utgörs av miljökonsekvensbeskrivningen.

Genomförande av översiktsplanen

Hela Jönköpings kommuns organisation bär gemensamt ansvaret för att mål och strategier i översiktsplanen förverkligas. För att genomföra översiktsplanens strategier krävs en bred samverkan mellan förvaltningar, nämnder och bolag. De allra mest berörda förvaltningarna är tekniska kontoret och stadsbyggnadskontoret.

Översiktsplanens tydliga utbyggnadsordning kommer att ställa krav på den kommunala organisationen att skapa en mer sammanhållen samhällsbyggnadsprocess där olika typer av projekt samordnas med utgångspunkt i översiktsplanens genomförandeplan. Det kan till exempel vara utbyggnaden av förskolor och skolor, större infrastrukturprojekt, anläggningar för kultur och fritid, utbyggnad av teknisk försörjning samt bostäder och arbetsplatser. Det kommer även att finnas ett behov av att utveckla hanteringen för ett projektgenomförande med splittrad fastighetsägarstruktur, projektledning, flexibilitet med mera.

Översiktsplanen ger stöd i beslut om framtida markanvändning och över-

Rullande översiktsplanering innebär att kommunen kontinuerligt arbetar med de olika delarna i översiktsplaneringen.

gripande vägledning vid mål- och intressekonflikter. En översiktsplan blir dock aldrig heltäckande utan den behöver kompletteras med fördjupade översiktsplaner, planprogram och handlingsprogram för enskilda sakfrågor. Därutöver behöver också handläggningsstöd tas fram så att översiktsplanens strategier konkretiseras i det enskilda ärendet.

I den fortsatta planeringsprocessen behöver fördjupade avvägningar mellan allmänna intressen och mål preciseras och detaljerade ställningstaganden göras. Översiktsplanen väger också endast allmänna intressen mot varandra, avvägningen mot enskilda intressen görs i den fortsatta planeringsprocessen.

Utbyggnadsordning

För att skapa en tydlig utbyggnadsordning har översiktsplanens områden för ändrad och utvecklad markanvändning delats in i tre tidsperioder samt två ytterligare kategorier. Varje tidsperiod motsvarar ca 1000 bostäder. Etappindelningens indelning innebär att Jönköpings kommun når 200 000 invånare ungefär 2050.

Utbyggnadsordningen utgår främst från strategierna i avsnittet om bebyggelseutveckling. En utgångspunkt är också att varje tätort har områden i alla perioder för att kunna utvecklas i sin egen takt och vara oberoende av hur andra tätorter utvecklas. Årtalen är en uppskattning utifrån dagsläget och kan komma att ändras beroende på utvecklingen i kommunen. Det viktiga är hur utbyggnadsordningen i etapperna förhåller sig till varandra. Tidsperioderna visar när bebyggelsen förväntas vara färdigställd och inflyttad. Det innebär att planering och byggnation påbörjas 3-5 år tidigare och i större utvecklingsområde upp till 10 år innan färdigställande. Det innebär att en del av den första tidsperioden grundar sig på tidigare beslut och att översiktsplanens strategier och effekter successivt kommer att få genomslag.

Tidsperioder och kategorier

» 2020-2030

» 2030-2040

» 2040-2050

» Strategiskt område – Områden i önskvärda lägen men som har komplicerade förutsättningar som i dagsläget hindrar en utveckling. Om förutsättningarna ändras kan ett strategiskt område prioriteras in i tidsperioderna. Eftersom strategiska områden inte är inräknade i tidsperioderna får det till följd att tidsplanen i så fall skjuts framåt.

» Efter 2050 – Områden som främst kan bli aktuella efter 2050 när övriga områden är utbyggda.

Översiktsplanens tydligare utbyggnadsordning kommer att ställa krav på den kommunala organisationen att skapa en mer sammanhållen samhällsbyggnadsprocess där olika typer av projekt samordnas med utgångspunkt i översiktsplanens genomförandeplan. Det kan till exempel vara utbyggnaden av förskolor och skolor, större infrastrukturprojekt, anläggningar för kultur och fritid, utbyggnad av teknisk försörjning samt bostäder och arbetsplatser. Det kommer även att finnas ett behov av att utveckla hanteringen för ett projektgenomförande med splittrad fastighetsägarstruktur,

projektledning, flexibilitet med mera.

Uppföljning

Jönköpings kommun behöver kontinuerligt arbeta med översiktsplane-frågorna. Förutom att tillse att kommunen har en aktuell översiktsplan kan det ske i form av fördjupningar och framtagande av nytt planerings underlag (till exempel för kulturmiljöfrågorna). Stadsbyggnadskontoret ska strukturerat göra uppföljningar av översiktsplanen både löpande och årsvis. Dessutom behöver stadsbyggnadskontoret tillse att det ständigt finns ett uppdaterat kartunderlag där det även framgår om kommunen gjort avsteg från översiktsplanen.

Uppföljningen ska säkerställa Översiktsplanens genomförande och följa upp dess strategier och indikatorer. Behov av ytterligare åtgärder för att säkerställa genomförandet av översiktsplanen ska identifieras. Vart år ska stadsbyggnadskontoret göra en uppföljning av översiktsplanen med hjälp av de indikatorer som anges i översiktsplanen för att se att utvecklingen i stort håller den riktning som anges i översiktsplanen. I samband med uppföljningen ska även en genomgång göras tillsammans med bygglovsavdelning av ärenden utanför detaljplanelagt område och hur översiktsplanen fungerar för deras verksamhet. Den årliga uppföljningen kommer även att vara ett underlag för att kunna genomföra den lagstadgade planeringsstrategin som bland annat ska ta ställning till översiktsplanens aktualitet. Planeringsstrategin ska beslutas senast 24 månader efter ordinarie val om inte en ny översiktsplan antagits under den tiden.

Hållbarhet Agenda 2030

GLOBALT MILJÖMÅL 11. HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, offentliga platser, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering som i sin tur kräver ny teknik och samarbete mellan flera sektorer. Inkluderande och innovativ stadsplanering behövs för att göra städerna säkra och hållbara för framtiden.

NATIONELLT MILJÖMÅL GOD BEBYGGD MILJÖ

Vår bebyggda miljö ska fylla människors och samhällets behov, erbjuda bra livsmiljöer och bidra till en hållbar utveckling. Hur vi bor och lever påverkar miljön på många sätt, exempelvis när vi värmer våra bostäder, reser till arbete och fritidsaktiviteter eller sorterar vårt avfall.

LÄS MER

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030

Hållbarhet innebär ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”. Ett hållbart samhälle bygger på miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Jämställdhet är en drivkraft för hållbar utveckling och en förutsättning för att genomföra hållbarhetsmålen i Agenda 2030.”

2016 antog FN Agenda 2030, vilken innefattar 17 Globala mål för att uppnå hållbar utveckling. Målen omfattar alla delar av hållbarhet; social, ekonomisk och ekologisk. Genom Agenda 2030 ska världens länder bland annat bekämpa klimatförändringarna, arbeta för rent vatten och sanitet samt arbeta för god utbildning.

Nationellt arbetar Sverige med miljömål. I länet är det endast ett av de regionala miljömålen; grundvatten av god kvalitet, som anses vara nära att nås till år 2030. Med dagens utgångsläge bedöms övriga miljömål inte kunna nås tills dess¹.

Lokalt omsätts Agendans mål i kommunens styr och ledningssystem med stöd i ”Program för hållbarhet i Jönköpings kommun”. Program för hållbarhet i Jönköpings kommun är ett kommunövergripande styrdokument som ska användas för att integrera och arbeta med de globala målen i styrning och uppföljning i kommunens förvaltningar och bolag samt i andra kommunala program. Programmet fungerar också som ett ramverk för de frågor som rör mer specifika områden inom hållbarhet, som till exempel barnrättsfrågor och jämställdhet*, där målen i Agenda 2030 lyfter dessa områden till en del av en större helhet. Jönköping är en av över 300 europeiska kommuner som skrivit under Ålborg-åtagandena, för hållbar stadsutveckling.

Av de globala målen i Agenda 2030 är det ett som handlar direkt om fysisk planering: Mål 11 Hållbara städer och samhällen. Målet innebär att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. I Sverige finns motsvarande miljömål God bebyggd miljö. Delmålen beskrivs nedan utifrån Program för hållbarhet i Jönköpings kommun. Nedan beskrivs också vad de innebär för den fysiska planeringen. Målen utgör ett underlag för arbetet med översiktsplanen.

1. Länsstyrelsen Jönköpings län. Miljömålen i Jönköpings län, uppföljning 2022, Jönköping 2022

Foto: Johnér

HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN

Hållbara städer och samhällen omfattar hållbart byggande och planering av bostäder, offentliga platser, transporter och återvinning. Det kräver samarbete mellan sektorer och styrning på flera nivåer, inklusive utvecklade former för dialog med medborgare och näringsliv. Planeringen ska utgå från universell utformning där lösningen är den bästa tänkbara för alla användare.

11.1 Säkra bostäder till överkomlig kostnad

”Säkerställa tillgång för alla till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster, bra offentlig service i alla kommundelar samt återanvända och revitalisera övergivna och utsatta områden.” (Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

Sveriges bostadspolitiska mål utgår från att varje människa har rätt till förutsättningar för att leva i goda bostäder, till en rimlig kostnad och i en stimulerande, trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Boende- och bebyggelsemiljön ska bidra till jämlika, jämställda och värdiga levnadsförhållanden. Den ska särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar. Ett av de folkhälsopolitiska målen handlar också om boende och närmiljö. Boende och närmiljö är en viktig komponent för en god, jämställd och jämlik hälsa.

I program för hållbar utveckling anges bland annat att kommunen ska ha en bostadsförsörjning i balans, vilket ska ske genom en hållbar stads- och bebyggelseutveckling och med en god markhushållning. Vidare ska kommunen arbeta för att minska segregationen genom att sträva efter en blandning av bostadstyper, upplåtelseformer, storlekar och prisnivåer. Kommunen har ett bostadsförsörjningsansvar och kommunens viktigaste verktyg är bostadsförsörjningsprogrammet. Översiktsplanen ska visa var vi bedömer att nya bostäder bör byggas utifrån ekonomiska, sociala och ekologiska överväganden.

11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla

Tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra trafiksäkerheten, särskilt genom att främja kollektivtrafiken, cykel och gång i tätorterna med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer.” (Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

Sverige har ett övergripande transportpolitiskt mål som är att säkerställa en samhällsekonomiskt och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet. Transporterna ska vara tillgängliga och ske med hänsyn till säkerhet, miljö och hälsa. Enligt barnkonventionen ska barn med funktionsnedsättning ha samma rättigheter och möjligheter att delta i samhället som andra barn.

Samhällsplaneringen har stor påverkan på människors vardagsliv och möjligheter att göra hållbara val, till exempel genom utformning av säkra gång- och cykelbanor och pålitlig kollektivtrafik. Utbyggnadsstrategin sätter ramarna för vilken fysisk plats som finns för hållbara transportsystem i framtiden. Bebyggelsens struktur påverkar också vilken tillgänglighet och möjlighet flickor och pojkar, kvinnor och män som bor i kommunen har att välja hållbara transportmedel.

11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering

”Verka för en inkluderande och hållbar urbanisering och stadsutveckling samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bostadsområden” (Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

I diskrimineringslagen finns det sju diskrimineringsgrunder: ålder, kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionsnedsättning. Barnkonventionen som numera är svensk lag innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt att säga sina åsikter och bli lyssnade till.

Hur vi bygger våra samhällen sätter ramarna för och ger olika möjligheter för olika grupper i samhället både att leva sitt vardagsliv och att vara aktiva medborgare. Beroende av hur vi rör oss, vilka färdmedel vi väljer, vilka målpunkter vi har och vår upplevda trygghet kommer vi ha olika önskemål om hur den fysiska miljön organiseras och utformas. Inklude-

rande planering strävar efter att göra det lika enkelt för kvinnor och män, flickor och pojkar oavsett könsidentitet eller könsuttryck, Etnisk tillhörighet, Religion eller annan trosuppfattning, Funktionsnedsättning, Sexuell läggning eller Ålder att leva sitt vardagsliv. Eftersom vi har olika önskemål är det också viktigt att få med olika perspektiv i planeringsprocessen.

En inkluderande planeringsprocess innebär att ge invånarna möjligheter att ha insyn i processen samt att vara delaktiga i processen. Delaktighet kan beskrivas i en delaktighetstrappa utifrån vilken grad av inflytande invånarna har. Delaktighetstrappan består av fem steg, information, konsultation, dialog, samarbetet och medbestämmande. Vid all delaktighet i planeringsprocessen är det viktigt att fundera över vilka invånare som vi når ut till och framförallt vilka som inte når. För att uppnå en inkluderande planeringsprocess bör även grupper i samhället, vars röster ofta inte hörs i samhällsdebatten, vara delaktiga.

11.4 Skydda världens kultur- och naturarv

”Stärka insatserna för att skydda och trygga världens kultur- och naturarv.” (Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

De svenska miljömålen omfattar: Ett rikt växt- och djurliv. Av betydelse för kulturmiljön är också den europeiska landskapskonventionen. Landskapskonventionen understryker att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. Landskapskonventionen utgår från landskapet som helhet och betonar en bred, sektorsöverskridande tolkning av landskapsbegreppet. Konventionen lyfter landskapet som grund för människors välbefinnande, hälsa och estetiska upplevelser och den innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag. Landskapets ständiga förändring är en naturlig del av dess utveckling.

Miljömålet god bebyggd miljö definieras bland annat som att: ”Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas.”. Bland preciseringarna står det att: ” Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

I utbyggnadsstrategin anger vi hur hänsyn ska tas till kultur- och naturvärdena.

11.5 Mildra de negativa effekterna av naturkatastrofer

”Väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer.” (Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

Sveriges mål för klimatanpassning är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter.²

Samhällets förmåga att stå emot, anpassa eller återhämta sig efter miljö- mässiga och sociala påfrestningar är en aktuell fråga. I Jönköpings län har lufttemperaturen stigit med cirka 1 grad jämfört med referensperioden 1961-1990. Temperaturen beräknas stiga ytterligare 4 grader till år 2100 (enligt RCP 8,5, vilket är den utvecklingsbana världen följer idag och som är mest sannolik att världen fortsätter att följa). Klimatförändringarna förväntas ge mer regn istället för snö på vinter med högre flöden som följd. Regnet som faller kommer att samlas i kraftiga skurar och skapar därmed fler och större översvämningar än idag. Värmeböljor förväntas hålla i sig längre. Markfuktigheten och vattenflödena minskar därmed på sommaren, men ökar på vintern. Växtsäsongen förlängs och växtzonerna flyttar sig norrut. På grund av att luften blir varmare ökar avdunstningen från mark- och vattenytor och samtidigt behöver vegetationen mer vatten. Därför minskar tillgången på vatten i åar, bäckar, sjöar och i marken och grundvattennivåerna sjunker.³

Effekterna av klimatförändringarna antas bli omfattande. Ökade nederbördsmängder och längre torrperioder leder till förändrade grund- och ytvattennivåer, vilket förändrar förutsättningarna för att kunna bevara natur- och kulturvärden. För att hantera dessa utmaningar behövs bland annat en tålig grönstruktur som bidrar till klimatutjämning. Det finns många exempel på gröna och blå lösningar som gynnar både människan och naturen. Jönköpings kommun har 2018 tagit fram ”Program för anpassningar till klimatförändringar”.

I översiktsplanen ger kommunen sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Åtgärder mot klimatförändringar ska beakta jämställdhet i det lokala beslutsfattandet och kvinnors perspektiv och erfarenheter ska inkluderas när miljöpolitik och miljöplaner utformas och genomförs.

2. Proposition 2017/18:163. Nationell strategi för klimatanpassning.

3. SMHI. Framtidsklimat i Jönköpings län. Klimatologi Nr 25: 2015

11.6 Minska städers miljöpåverkan

”Minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.” (Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

De svenska miljömålen omfattar: frisk luft, god bebyggd miljö samt generationsmålet.

I internationella jämförelser är luftkvaliteten i Sverige mycket god. Ändå bidrar luftföroreningar utomhus till sjukdom och död, främst i hjärt- och kärlsjukdom och lungsjukdom, men även cancer. Utsläppen kommer främst från trafik, industri och uppvärmning samt från andra länder. Det är framför allt inandningsbara partiklar, kväveoxider, ozon och vissa organiska kolväten i luften som bidrar till uppkomsten av olika hälsoproblem på grund av luftföroreningar i Sverige. I centrala Jönköping visarmätningar att halterna av partiklar under år 2023 är stabila men att de ligger över miljömålets gränsvärdet för årsmedel av partiklar. Inte heller dygnsmedelvärdet klaras i centrala Jönköping. Halterna ligger dock under miljökvalitetsnormen. Halterna av kvävedioxid har legat på en jämn nivå, över miljömålet, under flera år. År 2020 sjönk årsmedelhalten betydligt och miljömålet klarades med marginal. Halten har lagt kvar på denna lägre nivå sedan dess.⁴ För mindre tätorter och landsbygd finns inga mätningar men nivåerna antas vara lägre än för Jönköping. En viktig åtgärd för en bättre luftkvalitet är att minska utsläppen från biltrafiken. En planering som stärker de hållbara transportslagen bidrar till att minska biltrafik eller till att biltrafiken inte ökar lika mycket som befolkningens mängden.

En av målsättningarna i miljömålet ”en giftfri miljö” är att förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. Översiktsplanen ska ange hur kommunen ska hantera förorenade områden i arbetet med detaljplanering och bygglovgivning.

11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla

”Tillhandahålla universell tillgång till säkra, trygga, inkluderande och tillgängliga offentliga platser, frilufts- och grönområden för alla kvinnor och män, i synnerhet för hbtq-personer, barn, äldre och personer med

4. Länsstyrelsen i Jönköpings län 2024. Regional årlig uppföljning av miljömålen.

funktionsnedsättning. ”(Program för hållbarhet i Jönköpings kommun, lokalt delmål)

Sverige har ett nationellt mål för folkhälsopolitiken som är att skapa förutsättningar i samhället för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Sverige har sex jämställdhetspolitiska mål som bland annat innefattar jämställd hälsa. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken syftar till ett jämlikt samhälle med mångfald som grund där varje människa har rätt till full delaktighet, oavsett funktionsförmåga. Enligt barnkonventionen har barn rätt till lek, vila och fritid.

Forskning visar att vistelse i parker och natur främjar både psykisk och fysisk hälsa, reducerar stress och förbättrar återhämtning och förbättrar immunförsvaret. Personer med tillgång till grönområden i sin närhet har bättre självupplevd hälsa och lever längre. Barn som leker i naturrik miljö blir friskare och mer motoriskt utvecklade. Vistelse i naturen förbättrar inlärningsförmågan, minneskapaciteten och koncentrationsförmågan. Barn som bor nära grönområden och lekplatser rör på sig mer. Gröna områden har en social funktion som mötesplats för lek och rekreation. Grönområden ökar till exempel barns interaktivitet med vuxna, ger äldre en större delaktighet i sin närmiljö och ger möjlighet till möten mellan människor med olika bakgrund. Hur grönstrukturen fungerar för rekreation, hälsa och trivsel beror på utbudet av grönområden, närbarheten och områdenas kvalitet och användbarhet.

Av befolkningen anser sig nästan var fjärde person ha någon form av funktionsnedsättning. Möjligheter till fysisk aktivitet är för många avgörande för att upprätthålla hälsan, men funktionsnedsättningar innebär ibland att man inte kan motionera på samma sätt som andra. Här kan tillgängligheten och närheten till grönområden vara av stor betydelse.

För många äldre och kvinnor är bristen på trygghet en stor mental barriär för att använda grönområden. Bland annat kön och ålder påverkar vad som upplevs som otryggt.⁵

Översiktsplanen redovisar vilka gröna områden och gröna stråk som är viktiga att bevara samt övergripande strategier för närhet till grönområdena och hur grönområdena kan utvecklas. Översiktsplanen redovisar även hur vi på ett övergripande sätt ska arbeta med trygghet och tillgänglighet i den offentliga miljön.

5. Nationella trygghetsundersökningen. BRÅ 2020

6. Rent vatten och sanitet för alla

”Säkerställa tillgång till och hållbar vatten- och sanitetsförvaltning för alla. Målet omfattar förutom tillgången till vatten och avlopp även att skydda och återställa vattenrelaterade ekosystem.” (Agenda 2030)

De svenska miljömålen omfattar: bara naturlig försurning, giftfri miljö, ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet och myllrande våtmarker. Det finns också en koppling till EU:s ramdirektiv för vatten och miljökvalitetsnormerna för vatten.

Tillgång på rent vatten är en av de viktigaste grundförutsättningarna. Vi har en vatten- och avloppsplan som hanterar många av frågorna. Översiktsplanen ska visa att miljökvalitetsnormerna för vatten inte överskrids vid föreslagna utbyggnad. En viktig fråga för samhällsplaneringen är välfungerande system för dagvattenhanteringen. Ett förändrat klimat kommer sannolikt medföra tidvis ökade dagvattenmängder.

13. Bekämpa klimatförändringar

”Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna. Halten av växthusgas i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden

bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras” (Agenda 2030).

De svenska miljömålen omfattar: begränsad klimatpåverkan.

Den kvarstående mängd koldioxid människan har kvar att släppa ut i atmosfären för att sannolikt inte överstiga en given temperaturökning kallas för koldioxidbudget. Den globala koldioxidbudgeten går att bryta ner till lokala budgetar för svenska kommuner. Gemensamt för samtliga kommuner är att koldioxidbudgeten, för att sannolikt klara Parisavtalets 1,5 gradersmål, tar slut inom bara några år med nuvarande utsläppstakt. I program för hållbarhet i Jönköpings kommun har beslutats att utsläppen

av växthusgaser i kommunen som geografiskt område ska halveras till år 2030 (basår 2005).

Motorfordonstrafiken till och från centrum ska inte öka jämfört med 2012, enligt hållbarhetsprogrammet. För att biltrafiken inte ska öka i takt med befolkningstillväxten ska trafikökningen i Jönköpings kommun ske med de hållbara färdmedlen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Översiktsplaneringen ska därför ta sin utgångspunkt i att gynna de hållbara trafikslagen.

15. Ekosystem och biologisk mångfald

”Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.”
(Agenda 2030)

De svenska miljömålen omfattar: bara naturlig försurning, giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, myllrande våtmarker, levande skogar, ett rikt odlingslandskap och generationsmålet.

Hållbara ekosystem och biologisk mångfald är grunden för vårt liv på jorden. För att bygga ett hållbart samhälle är ekosystemtjänster, människans nytta av naturen en grundförutsättning. En förutsättning för ekosystemtjänsterna är den biologiska mångfalden. Planeringen behöver därför främja såväl den biologiska mångfalden som ekosystemtjänsterna.

Att tillgodose mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler och råmaterial utan att skada den biologiska mångfalden och säkerställa ett hållbart nyttjande av ekosystemtjänster är en avgörande utmaning för vår överlevnad.

Mark är en viktig resurs. Vi bör av den anledningen utgå från en planering som tar så lite ny mark i anspråk som möjligt. Särskilt viktig att värna är jordbruksmarken som är en förutsättning för vår matproduktion. Jönköpings kommun har en uttalad målsättning att inte bygga på brukningsvärd jordbruksmark.

Jönköpings kommuns vision

I februari 2018 antog kommunfullmäktige förslaget till Vision 2030 för Jönköpings kommun. Visionen kan sammanfattas genom fyra målområden inom vilka kommunen vill positionera sig under tiden fram till år 2030. All utveckling ska vila på en ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet, vilket bidrar till att Jönköping 2030 är ett hållbart och klimatsmart föredöme.

Jönköping 2030 är södra Sveriges nav

Jönköping 2030 är en knutpunkt som har goda kommunikationer med omvärlden. Det är smidigt och miljövänligt att ta sig till och från kommunen, vilket ger ökade möjligheter för att bo och verka här. Det strategiska läget, i kombination med ett brett och expansivt näringsliv ska vara det självklara valet för företag som vill etablera sig eller utveckla sin verksamhet. Jönköping 2030 har profilerat sig som ett nav för kultur, sport och friluftsliv.

Jönköping 2030 ska vara en kommun med framåtanda

Jönköping 2030 är en öppen och positiv kommun med en internationell prägel där vi vågar satsa och tänka nytt. Genom att ta vara på invånarnas kunskap och engagemang skapas förutsättningar för en hållbar kommun där idéer utvecklas och där vi inte är rädda för att agera. Satsningar på hela utbildningskedjan, från förskola till högskola, lägger grunden för en kommun präglad av kunskap, innovation och kreativitet.

Jönköping genomsyras av gemenskap, trygghet och öppenhet

Jönköping 2030 är den stora kommunen med den lilla kommunens känsla av gemenskap och trygghet – där öppna mötesplatser och ett starkt civilsamhälle bidrar till att skapa en kommun för alla. Kommunen genomsyras av öppenhet, delaktighet och tillgänglighet. Jönköping är en trygg och säker kommun, var än i livet man befinner sig.

Jönköping 2030 är en plats där stad och landsbygd möts

Jönköping 2030 har levande landsbygder, med livskraftiga gröna näringar. Människor i hela Jönköpings kommun är stolta över sina landsbygder och det finns goda möjligheter till boende, försörjning och rekreation. Jönköping 2030 är ett regionalt centrum med ett stort utbud av handel, kaféer, restauranger, kultur, nöjen och aktiviteter. Alla har någonstans att bo samtidigt som fler ska kunna välja Jönköping som sin hemkommun.

LÄS MER

Vision 2030, Jönköpings kommun 2018

VISION 2030

Södra Sveriges nav

Genomsyras av
gemenskap, trygghet
och öppenhet

En kommun med
framåtanda

En plats där stad och
landsbygd möts

Foto: Peter Appelin

2

UTVECKLINGS- INRIKTNING

Kapitlet utvecklingsinriktning beskriver kommunens övergripande planeringsstrategier samt stadsbyggnadsprinciper. Kapitlet beskriver även de teman som hör till kartan utvecklingsinriktning. Kartan visar hur vi på en mycket övergripande nivå tänker oss samhällsutvecklingen när det gäller bebyggelse, natur- och friluftsliv och kommunikationer.

Planeringsstrategier

Kommunens planeringsstrategi för den kommunomfattande översiktsplanen gäller för hela kommunen och kan sammanfattas i följande åtta punkter.

Jönköping är ett attraktivt regioncentrum

Den regionala arbets- och bostadsmarknaden stärks genom en utvecklad kollektivtrafik. Målpunkter som är viktiga för kommunen och regionen ska utvecklas och ha en bra tillgänglighet.

Hållbar byggnation

Nybyggnation görs i första hand genom förtätning och omvandling inom befintliga tätortsområden. Nya bostadsområden byggs i anslutning till befintlig bebyggelsestruktur. Där kollektivtrafikförsörjningen är, eller kan bli bra, ska en hög exploatering tillämpas.

Hela kommunen ska leva

Utbyggnadsmöjligheter finns i alla tätorter och kommundelar. Det är positivt med ny bebyggelse på landsbygden.

Blandad bebyggelse

En blandad bebyggelse skapar liv och rörelse i stads- och kommundelar och ger en karaktär. Det handlar om integration av bostäder, grönområden, service, arbetsplatser och kommunikationer. Det handlar också om en variation av upplåtelseformer och arkitektur. Grönområden som har betydelse för rekreation eller stadsmiljön sparas. Miljön är trygg och säker.

Hållbara transporter

Nya stambanor ska förverkligas med en station söder om Munksjön. Hållbara transporter som gång, cykel och kollektivtrafik ska utvecklas. Mer gods ska överföras från väg till järnväg och befintliga järnvägar ska utvecklas för ökad kapacitet för både gods och persontrafik.

Turist- och besöksmål utvecklas

Turist- och besöksnäringen utvecklas och då är kommunens natur- och kulturvärden en del av attraktionen. Biosfärområde Östra Vätterbranterna är ett modellområde för hållbar utveckling där naturvärdena har en avgörande betydelse.

Hushållning med resurser

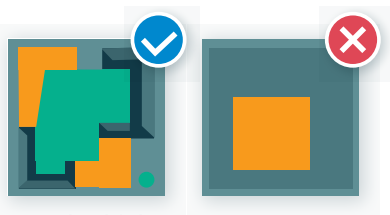
Resursbesparing präglar samhällsplaneringen. Värdefulla natur-, kultur- och friluftsområden säkerställs, vissa synliggörs och marknadsförs. Förnyelsebara energikällor utvecklas. Restriktivitet gäller för ny bebyggelse och annan exploatering som hindrar jord- och skogsbruket.

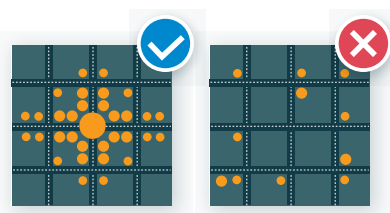
Bara vanligt vatten

Vatten är en livsnödvändig resurs för både människa och miljö som vi värnar om så att det även i framtiden finns vatten av bra kvalitet och kvantitet. I samhällsplaneringen hushåller vi med vattnet och nyttjar det på ett långsiktigt hållbart sätt.

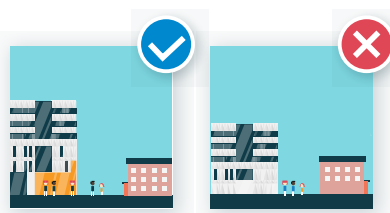

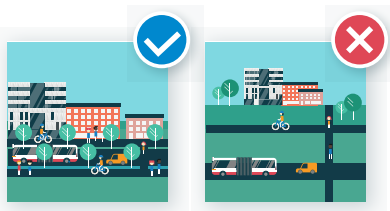
Samspela och bidra

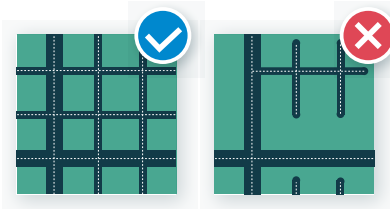
Starka tätortscentrum och huvudstråk

Aktiva bottenvåningar och fasader

Multifunktionella stadsgator

Stadsgator som kopplar samman

Stadsbyggnadsprinciper

Stadsbyggnadsprinciperna är avsedda att användas inom den detaljplane-lagda bebyggelsen i tätorterna och konkretiserar planeringsstrategierna när tätorterna växer och nya områden ska planeras eller områden omvandlas. Syftet är att skapa en bra livsmiljö för människorna i våra tätorter. Stadsbyggnadsprinciperna beskriver på en övergripande nivå hur tätorterna ska utformas och fungera. Stadsbyggnadsprinciperna fungerar som en länk mellan översiktsplanen och kommunens arkitekturstrategi som ytterligare preciserar hur tätorternas olika delar och komponenter kan utformas och gestaltas för att bland annat kunna ta hänsyn och skapa god helhetsverkan samt skapa god form, färg och materialverkan.

Stadsbyggnadsprinciperna kan användas både i den stora övergripande skalan och i det enskilda projektet men en anpassning bör ske till den enskilda platsen. Stadsbyggnadsprinciperna ska ses som ambitioner som inte alltid kan uppnås i varje enskilt fall. I till exempel projekt som handlar om förtätning eller komplettering i den redan byggda miljön finns inte alltid förutsättningar att uppfylla alla stadsbyggnadsprinciperna. I den uppföljning som planeras av översiktsplanen är dock ett av målen att se att stadsbyggandet sammantaget går i den riktning som stadsbyggnadsprinciper och planeringsstrategier pekar ut.

Allt i den byggda miljön ingår i en helhet och ska alltid ses i hela sitt sammanhang. Utgå från att den redan byggda miljön är en resurs. Inför varje utbyggnad bör första frågan gälla den nya bebyggelsens fysiska sammankoppling med befintlig stadsstruktur. Studera särskilt skarven mellan befintlig och planerad bebyggelse. Ny bebyggelse ska kunna formulera en tydlig arkitektonisk idé, samspela och bidra till sin omgivning.

Varje tätort ska ha tillgång till ett centrum med lokal service. I närheten av tätortscentrumet är det positivt med ny bebyggelse. Tydliga stråk ska koppla samman tätortens delar och utmed dessa bör orten förtätas med en blandad bebyggelse.

I tätorternas centrala delar ska vi eftersträva aktiva bottenvåningar i form av lokaler i bottenplan eller möjligheter till lokaler i bottenplan. Utmed övriga rörelsestråk och områden där människor vistas ska vi sträva efter aktiva fasader med fönster och genomgående entréer med entré mot både gatan och gården.

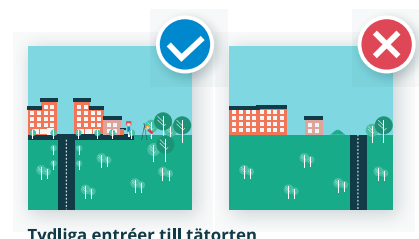
Inom tätorterna ska vi bygga stadsgator istället för trafikleder. Gaturummen ska gestaltas med en tydlig rumslighet och på ett sådant sätt att gångcykel och kollektivtrafik prioriteras samt i strategiska lägen innehålla sociala vistelsezoner. För att möjliggöra detta måste bilarnas hastighet anpassas

till gående och cyklande. Stadsgator ska koppla samman områden genom många gena kopplingar. Gatunätet ska ha genomströmning och återvändsgator ska i allmänhet undvikas.

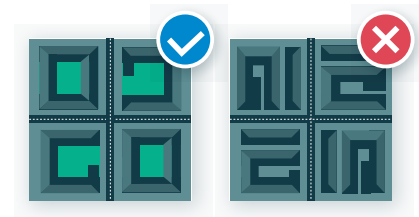
Gaturummen bör också vara multifunktionella så att de förutom att lösa kommunikationsfrågan bidrar med ekosystemtjänster. De bör vara gröna och i en del fall kan de nyttjas för att omhänderta dagvatten.

Orternas karaktär ska tillvaratas. Tätortens entréer, mellanrum och mötet mellan bebyggelse och natur ska vara medvetet gestaltade med utgångspunkt i människors vardagsliv.

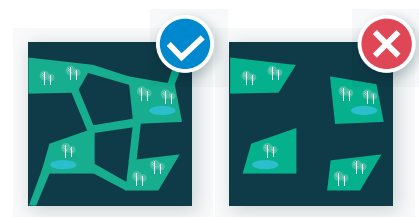
Vi ska planera för goda boendemiljöer med trivsamma och rymliga bostadsgårdar samt gröna förskole- och skolgårdar med plats och förutsättningar för lek. Gårdarna ska utformas för socialt liv. Kommunens invånare ska ha god tillgång till varierade park- och naturområden som är rika på upplevelser. Parker och naturområden ska tillsammans med gröna länkar såsom alléer bilda ett sammanhängande och heltäckande nät. Det gröna i bebyggelsen ska bidra med ekosystemtjänster till tätorten.

Tydliga entréer till tätorten

Rymliga gröna gårdar

Sammanhängande grönstruktur

LÄS MER

Arkitekturstrategi hela Jönköping
genom arkitektur, Jönköpings kommun
2022

Principer för bebyggelse på landsbygden

Principer för bebyggelse på landsbygden är avsedda att användas utanför detaljplanelagda områden i tätorterna. Vid byggnation på landsbygden är det viktigt att placeringen av tomt och byggnader sker efter de principer som gäller i omgivningen. Byggnaderna ska anpassa sig efter landskapet och stora förändringar av marknivåer bör undvikas. Nya bostadshus bör antingen placeras så att det utgör ett komplement till befintliga byggnader, eller på ett sådant sätt att byggnaden får stöd i landskapet, exempelvis invid ett skogsbryn, på en höjd eller i närheten av en träddunge. Höga natur- eller kulturvärden eller en värdefull landskapsbild kan medföra stora krav på byggnaders placering i landskapet och deras utformning.

I de flesta fall av nybyggnation krävs en anpassning både av byggnadens placering, dess volym och den övergripande utformningen med fönstersättning, val av fasader och tak. Byggnadernas proportioner, dess längd, höjd, takvinkel och kulör är viktiga karaktärsdrag som syns på långt håll och påverkar helhetsintrycket. Även utformningen av tomten har stor betydelse för upplevelsen av ny bebyggelse på landsbygden. .

- » Undvik iögonfallande placeringar i öppna landskap. Nya byggnader bör istället placeras så att det utgör ett komplement till befintliga byggnader, alternativt vid ett skogsbryn, på en höjd eller i närheten av en träddunge där huset får stöd i landskapet.
- » Utgå från landskapets förutsättningar. På så vis minimeras behovet av sprängning, schaktning och utfyllnad.
- » Tomten bör vara rymlig och ge plats för både huvudbyggnad, fristående komplementbyggnader, naturlig vegetation och egna odlingar.
- » Anpassa huset till tomten, inte tomten till huset. Välj först tomt och därefter hus. En kuperad tomt ger möjligheter men ställer också krav på husets utformning och grundläggningen.
- » Bevara vegetation och undvik schaktning. Detta ger en bättre samhörighet mellan hus och landskap. Det tar lång tid att ersätta naturlig växtlighet. Ta därför ställning till vilken typ av tomt du vill ha innan byggnationen påbörjas, och se till att spara den naturliga vegetation och de träd som ska vara kvar.

Indikatorer för ett hållbart samhällsbyggnade

Indikatorer för nybyggnation ska säkerställa att ny bebyggelse utformas i enlighet med översiktsplanens mål och tillför värden till den befintliga miljön. Indikatorerna används tidigt i planprocessen för att utvärdera en plats eller ett områdes förutsättningar och brister. Analysen görs på ett omgivande område på ca 500 meter från projektområdets gräns och undersöker vad ny bebyggelse kan bidra med för att hela analysområdet ska uppfylla indikatorerna. Slutsatserna sammanställs och ger riktlinjer för aktuellt projekt. Projektets riktlinjer ska sedan kontinuerligt följas upp under arbetets gång och sammanställas efter avslutat projekt. En sammanställning av hur den samlade nya bebyggelsen förhåller sig till indikatorerna görs årsvis.

Det är inte alltid möjligt att nå alla indikatorerna i varje enskilt projekt, men vi bör sträva efter att stadsplaneringen som helhet går i indikatorernas riktning.

Övergripande mål för ny bostadsbebyggelse inom tätorterna

Vid nybyggnation av bostäder, ska minst 60 % av bostäderna vara lokaliserade inom tätortsgräns och inom detaljplanelagt område.

Minst 60 % av nya bostäder inom mindre tätort ska ha max 500 meter till kollektivtrafik.

Exploateringsgrad

Exploateringsgrad inom 500 meter från centrum ska vara minst e-tal 1,0 i kommundelscentrum.

Serviceutbud

Följande servicekategorier ska finnas inom 1 km från kommundelscentrums och serviceorternas centrum: Kollektivtrafik, förskola, skola, och livsmedelsbutik.

Torger, parker och natur

Minst 15 % offentligt tillgänglig naturmark, parkmark eller torgyta av den totala planlagda markytan inom mindre tätort.

Max 300 meters gångväg till en park/naturområde (minst 0,2 ha) och max 500 m till en större park/naturområde (minst 10 ha) för boende i tätort.

Blandad bostadsbebyggelse

Minst 20 % flerbostadshus i varje tätort.

Tätortsgator som kopplar samman

Max 150 meter mellan gatukorsningar.

Multifunktionella gator

Minst 50% av gaturummet ska vara prioriterad för gång, cykel, vistelse och grönt.

Aktiva bottenvåningar

Max 25 meter mellan tydliga entréer längs tätortsgator.

Rymliga gårdar

Minst hälften av gårdsytan ska vara solbelyst kl 12 vid vår- och höstdagjämning.

Minst 1500 m² gård vid större bostadsbebyggelse.

Gröna gårdar

Minst 50% grönt på kvartersmark vid större bostadsbebyggelse.

Indikatorer för den långsiktiga utvecklingen av de mindre tätorterna och landsbygden

Indikatorerna ska följa hela planområdets utveckling för att säkerställa att översiktsplanens mål och strategier får genomslag och även analysera och utvärdera om översiktsplanen fortsatt är aktuell. Till skillnad för indikatorerna vid nybyggnation ska analysen följa upp förutsättningar och förändringar för all mark och bebyggelse inom planområdet och redovisas oftast på tätortsnivå/landsbygdsområdesnivå. Listan visar ett urval av de indikatorer som kan tänkas användas

- » Ny bebyggelse på jordbruksmark
- » Boendetäthet*
- » Bostadsbestånd*
- » Upplåtelsevariation*
- » Bebyggelsevariation*
- » Närhet till vardagsservice*
- » Närhet till kommersiell service
- » Koncentration av arbetsplatser*
- » Funktionsblandning
- » Blandning av bostäder och arbetsplatser*
- » Fastighetsstorlek*
- » Grönytetillgång
- » Närhet till grönområde
- » Exploatering av värdefulla naturområden
- » Påverkan på stora opåverkade områden
- » Gatunätets tillgänglighet*
- » Korsningstäthet i gatunätet (längdmeter tätortsgata med ett korsningsavstånd på mer än 150 meter)
- » Resvanor*
- » Restidskvot
- » Trafikyta per capita*
- » Fördelning av trafikytor*

* Indikatorn finns redovisad i plankartans lager för underlag.

Jönköping i regionen

MÅL I DEN REGIONALA UTVECKLINGSSTRATEGIN

- » 2035 är Jönköpings län ett hållbart län.
- » 2035 är Jönköpings län den bästa platsen att besöka, växa upp, bo, leva, verka, åldras på och flytta till för alla
- » 2035 skapar tillgänglighet utvecklingskraft i Jönköpings län
- » 2035 är Jönköpings län en långsiktigt hållbar och innovativ tillväxtregion
- » 2035 är Jönköpings län ett internationellt konkurrenskraftigt län

Region Jönköping har tagit fram en regional utvecklingsstrategi för perioden 2020–2035. Den regionala utvecklingsstrategin utgår från en vision om hur Jönköpings län ska uppfattas år 2035: Jönköpings län – Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region.

För att nå visionen är den regionala utvecklingsstrategin uppdelad i sex strategiområden. Jönköpings kommuns översiktsplan kan medverka till att målet nås främst genom de tre strategiområdena nedan:

En hållbar region

Strategin omfattar miljömässig hållbarhet såväl som social och ekonomisk hållbarhet. Strategin omfattar även att länet står väl rustat och är motståndskraftigt mot kommande klimatförändringar. Målet är att Jönköpings län ska vara hållbart 2035. Den regionala utvecklingsstrategin hänvisar till målet att länet ska vara ett plusenergilän 2050.

Översiktsplanen skapar förutsättningar för att bygga ett hållbart samhälle. Översiktsplanen redovisar markanvändningsfrågor kopplade till energiförsörjningen. Även frågan om solenergi lyfts i översiktsplanen men solenergifrågan styrs inte av kommunens beslut runt markanvändning. För den hållbara regionen är också resursutbytet mellan stad och land viktigt.

En attraktiv region

Strategin omfattar attraktivitet för såväl boende, besökare som näringsliv samt goda livsmiljöer.

Översiktsplanens målsättning är att skapa attraktiva livsmiljöer för både boende och besökare. Detta genom att planera för trygga, gröna och tillgängliga miljöer. Översiktsplanen ska även skapa förutsättningar för företag att vidareutvecklas och nya att etablera sig genom att tillse att det finns mark för ändamålet. Attraktiva livsmiljöer och god mobilitet är också en viktig pusselbit för att attrahera arbetskraft till regionen.

Närhet till grönområden av god kvalitet ger en god livsmiljö och är även det en viktig förutsättning för att locka boende till Jönköping.

En tillgänglig region

Strategin omfattar goda, hållbara kommunikationer, tillgång till bostäder samt fysisk och digital infrastruktur.

Översiktsplanens utgångspunkt är att förbättra tillgängligheten främst för de hållbara transportmedlen samt skapa möjligheter för fler invånare i länet genom plats för nya bostäder och arbetsplatser.

Mellankommunala frågor

Jönköping har en gemensam arbetsmarknad och bostadsmarknad med grannkommunerna. Pendlingen mellan kommunerna är stor och kommunerna har ett ömsesidigt beroende av varandra när det gäller boende och arbetstillfällen. Vid framförallt utbyggnad av verksamhetsområden behöver hänsyn tas till mellankommunala resor och transporter.

Frågor om utbyggnad av regional och nationell infrastruktur behöver också hanteras med en strävan efter dialog och samsyn mellan kommuner och region.

I anslutning till kommungränsen finns flera gemensamma natur- och friluftsentressen att tillvarata. Även stora opåverkade områden är i några fall kommunöverskridande.

vindkraftsfrågorna har kommunerna god erfarenhet av att hantera gränsnära och gränsöverskridande projekt. I dessa frågor är dialogen mellan kommunerna viktig. Utvecklingen med allt högre vindkraftverk innebär att de mellankommunala frågorna behöver ges en större betydelse i planeringen av vindkraft, eftersom vindkraftverken då kan påverka landskapsbilden över större avstånd både dagtid och nattetid.

Ett annat viktigt mellankommunalt intresse är Vättern som flera kommuner använder som dricksvattentäkt och till vilken många naturvärden också är knutna.

STRATEGIER

- » I frågor som berör angränsande kommuner ska samarbete och dialog eftersträvas för att gemensamt kunna sträva mot en hållbar samhällsutveckling.

Bebyggelseutveckling

STRATEGIER

- » Byggnation och exploatering i kommunen ska ske på ett hållbart sätt, utifrån miljömässiga, sociala och ekonomiska faktorer.
- » Hela kommunen ska leva. Prioritera ny bebyggelse inom 1000 m från tätortscentrum.
- » Stärka de tre kommundelscentren i landsbygderna.
- » "Mindre tätorter och landsbygd" ska växa i samma takt som "centrala tätorten".
- » Öka andelen invånare som bor i de mindre tätorterna.

Vi ska hushålla med resurserna och undvika att ta i anspråk mark som är viktig för rekreation eller används för jordbruk. För att hushålla med resurser, uppnå närhet och skapa förutsättningar för serviceutbud är det positivt när ny bebyggelse sker genom förtätning och omvandling inom befintlig bebyggelsestruktur. Vi uppmuntrar en sådan utveckling i de mindre tätorterna även om vi kan se att den i vissa fall kan vara svår att uppnå och ny bebyggelse därför behöver lokaliseras i orternas utkanter.

Hela kommunen ska leva och kommunen ska skapa förutsättningar för att de mindre tätorterna och landsbygden växer i samma takt som den centrala tätorten. I de mindre tätorterna ska ny bebyggelse stärka befintlig service. För att stärka de mindre tätorternas service bör ny bebyggelse placeras inom 1 000 meter från centrumet. Om bebyggelse placeras längre ifrån så blir avstånden långa och möjligheten att färdas med hållbara färdmedel minskar. Av samma anledning ska kommunen skapa förutsättningar för att fler ska kunna bosätta sig i tätorterna. Kommunen ska stärka de tre kommundelscentren för respektive landsbygdsområde, Bottnaryd, Tenhult och Gränna.

Land och stad

Staden behöver landsbygden för livsmedel, energi, råvaror, rekreation och upplevelser och landsbygden behöver staden som ekonomisk motor och som centrum för service, sjukvård, idéutbyte och förnyelse. Ett hållbart samhälle behöver hållbara städer omgivna av en hållbar landsbygd. Landsbygden levererar också viktiga värden i form av ekosystemtjänster så som biologisk mångfald, kolinlagring, vattenrening och pollinering. Forskning visar att det är viktigt att samplanera utvecklingsarbete mellan stad och stadsnära landsbygd för att mervärden ska uppstå för båda geografierna. Landsbygd och stad ska inte ställas mot varandra. Beroendet är ömsesidigt och den ena klarar sig inte utan den andra.

Människors behov ser i grunden likadana ut oavsett om de bor på landsbygden eller i staden. Det handlar om närhet till skola, service och arbete, möjlighet till meningsfulla aktiviteter och fungerande kommunikationer. Men landsbygden präglas av glesa strukturer och större avstånd vilket gör att förutsättningarna skiljer sig åt, inte minst när det gäller tillgång till service och infrastruktur.

Det övergripande målet för Sveriges landsbygdsolitik är ”En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet”. Landsbygdsolitiken har tre delmål; Attraktiva livsmiljöer, Cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och hållbart utnyttjande av naturresurser samt Hållbar tillväxt. I Jönköpings kommun konkretiseras målen i strategi för landsbygdsutveckling i Jönköping.

Även om det pågår en successiv omvandling som innebär att delar av den stadsnära landsbygden blir en del av staden, växer både de mindre tätorterna, småorterna och den rena landsbygden. I samband med arbetet med att ta fram det första landsbygdsprogrammet, 2014, delades landsbygderna upp i fyra områden; Norra Mo, Vistabygden, Östra Mosaikbygden och Stadsnära landsbygden.

Genom att lokalisera nya bostads- och verksamhetsområden så att befintliga service och kommunikationer stärks ökar förutsättningarna för att bibehålla och i vissa fall utöka kommersiell och offentlig service. Samtidigt ska jordbruksmarken värnas och Östra Vätterbranternas unika förutsättningar och möjligheter tas fram och tas tillvara.

MÅL I STRATEGI FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING:

- » Ökad befolkning på landsbygden.
- » Alla invånare ska ha god tillgång till kommersiell service inom rimligt avstånd.
- » Det ska finnas boende för människor i alla livssituationer och åldrar.
- » Boende på landsbygden ska ha tillgång till bra kommunikationer.
- » Det ska finnas stora möjligheter att ha en aktiv fritid i alla kommuner.
- » Alla invånare ska ha god tillgång till offentlig service inom rimligt avstånd.
- » Fler arbetstillfällen på landsbygden.
- » Den jordbruksmark som finns idag ska minst bibehållas.
- » Ökad hållbar besöksnäring.
- » Landsbygdens resurser ska förvaltas och användas på ett sätt som innebär en hållbar utveckling av landsbygden.
- » Hållbar produktion av förnybar energi i linje med Agenda 2030.

STRATEGIER

- » Planera för att det ska finnas byggklar mark i alla kommuner.
- » Skapa förutsättningar för landsbygden att växa proportionerligt i samma takt som staden.

LÄS MER

Strategi för landsbygdsutveckling i Jönköping

Natur och friluftsliv

STRATEGIER

- » Ta tillvara landskapets karaktärsdrag.
- » Inte tillåta exploatering av naturvårdsobjekt klass 1-2 eller värdefulla miljöer för rödlistade arter.

LÄS MER

Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun 2019

Program för Jönköpings kommuns skogar, 2012

Plan för friluftsliv 2018-2023, Jönköpings kommun

Naturområden, parker och gröna stråk bidrar med sociala värden, ekologiska värden och kulturella värden. Exempel är rekreation och positiva hälsoeffekter, livsmiljöer för djur och växter och förståelse för hur en plats har använts under lång tid. Sociala, ekologiska och kulturella värden är i hög grad sammankopplade. De ekologiska värdena är beroende av hur människan använt landskapet under lång tid och hur det används i dag. Stor biologisk mångfald och höga kulturvärden bidrar också ofta till stora upplevelsevärden. En stor biologisk mångfald ger också fler ekosystemtjänster som är mer motståndskraftiga mot förändringar (så kallad resiliens).

Landskapet i Jönköpings kommun präglas av stora kontraster. Vättersänkan med Vättern och de mäktiga förkastningsbranterna runt sjön sätter störst avtryck på landskapsbilden. Här är klimatet milt och jordarna genomgående näringsrika. Den västra sidan är myrrika med barrskogar, insprängda jordbrukssmarker och storslagna mossmarker. Den myrrika västsidan skiljer sig mycket åt från det småbrutna odlingslandskap med stor andel lövskog som ger karaktär åt landskapet i öster. Att bebyggelsen anpassas till landskapet och att naturen, vattnet och parkerna får sätta sin prägel på tätorterna är viktigt för identitet och attraktivitet. Genom att utgå från landskapet och förstärka dess olika karaktärer, kan intressanta, unika och varierade platser skapas.

Biosfärsområde Östra vätterbranterna

Östra Vätterbranterna är en unik del av Sverige. Djupa sjöar, ljusa naturbetesmarker, småskaligt kulturlandskap och branta berg gör att området har höga biologiska, geologiska, kulturhistoriska och estetiska värden. På flera håll ligger platser med storslagna utsikter över Vättern. Den varierande topografin, olika klimatzoner och människans odlande erbjuder många olika naturtyper. Lokalklimat och topografi ligger till grund för variationen och värdena i landskapet. Ovanpå detta har människan under årtusenden format landskapet. Genom slåtter, bete och lövtäkt har brukare inom området utvecklat ett ”mulens marker” med en stor artrikedom kopplad till gräsmarker, buskar och träd. Det är ett biologiskt kulturarv från tidigare generationers arbete och som vi har ett gemensamt ansvar att föra vidare.

2012 utnämndes Östra vätterbranterna av Unesco till biosfärsområde. Ett biosfärområde ska fungera som ett modellområde för hållbar utveckling och har tre funktioner:

BEVARA biologisk mångfald och kulturarv

UTVECKLA lokalsamhällets bärkraft

STÖDJA kunskap och praktik

Samarbetspartnerna inom biosfärområdet är dessa sju: Jönköpings kommun, LRF, Södra Skogsägarna, Naturskyddsföreningens Gränna skogsgrupp, WWF, Skogsstyrelsen samt Länsstyrelsen i Jönköpings län. Arbetet inom biosfärområdet är organiserat i en ideell förening.

Östra Vätterbranternas vision är att ”genom en aktiv samverkan skapa en livskraftig landsbygd, ett hållbart ekosystem och ett attraktivt landskap för brukare, boende och besökare.”

STRATEGIER

- » Verka för att biosfärområdet ska vara en modell för hållbar utveckling, där naturvärden och ekosystemtjänster har en avgörande betydelse.

Foto: Peter Appelin

STRATEGIER

- » Bevara och stärka en livskraftig grön infrastruktur och blåstruktur med rik biologisk mångfald.
- » Integrera grönstrukturen med gång- och cykelstrukturen.
- » I nya exploateringsområden och omvandlingsområden skapa, bevara och utveckla gröna korridorer som kan utgöra en del i den sammanhängande grönstrukturen.
- » Lämna passager i bebyggelsen.

LÄS MER

Grön handlingsplan, sammanfattning, regional plan för aktörer i Jönköpings län, Länsstyrelsen meddelande 2018:21

Grönstrukturplan för Jönköpings kommuns tätorter 2019

Viktiga samband för natur och friluftsliv

Blågröna stråk eller blågrön infrastruktur är sammanhängande områden med vatten, natur och parker. På kartan är den övergripande strukturen med viktiga sammanhängande områden på en lokal eller regional nivå markerade som viktiga samband för natur och friluftsliv. De blågröna stråken är viktiga för en långsiktigt hållbar utveckling. De kan medverka till att leverera ekosystemtjänster, bevara ett långsiktigt hållbart antal av olika växt- och djurarter samt för att stärka sociala värden så som rekreation, naturpedagogik och friluftsliv. Vi ska därför i planeringen se till att blågröna stråk bevaras och stärks.

På en mer lokal nivå ska blågröna stråk förbinda tätorternas grönska med omgivande landskap. Passager ska lämnas i bebyggelsen som kan bli genvägar för gående, så att bebyggelsen inte blir en onödig barriär. Gröna stråk bör integreras med gång- och cykelnätet för att öka möjligheten till rekreation och stimulerar människor att gå och cykla mellan olika bostadsområden och målpunkter.

Trafikleder och annan infrastruktur skapar ofta barriärer för natur, djurliv och människor. För att minska denna barriäreffekt mellan grönområden bör kopplingar för natur, djurliv samt gående och cyklister utredas vid anläggning eller ombyggnation av den större infrastrukturen.

STRATEGIER

- » Arbeta aktivt för förverkligandet av nya stambanor med stationsläge söder om Munksjön.
- » Ta hänsyn till befintlig och planerad väg och järnväg vid detaljplanläggning och planering.
- » Arbeta för att ge förutsättningar för att gods flyttas över från väg till järnväg.
- » Arbeta för att regionala kommunikationer för hållbart resande utvecklas.

TRANSPORTPLANER

- » I transportplanerna (nationella och regionala) finns följande projekt med för perioden 2022-2033 som berör Jönköpings kommun:
- » Trafikplats Ljungarum
- » Järnväg Värnamo-Jönköping/Nässjö (elektrifiering, höjd hastighet)
- » Rv 26 Hedenstorp - Månseryd.

LÄS MER

Nationell plan för transportsystemet 2018-2029, Trafikverket

Regional transportplan för Jönköpings län 2018-2029

Kommunikationer

En förutsättning för att en stark arbets- och bostadsmarknad ska kunna upprätthållas är att de lokala och regionala resmöjligheterna är väl utvecklade. Kommunen samarbetar med Trafikverket, Region Jönköpings län och andra kommuner så att trafikutvecklingen på järnvägarna, och vägar sker på ett hållbart sätt. För att få samhället långsiktigt hållbart är det viktigt att transporterna mellan de olika funktionerna och orterna i länet fungerar. Det betyder att kommunen behöver verka för bra, bekväma och hållbara sätt att resa på och att både de lokala och regionala kommunikationerna behöver utvecklas.

Trafikverket har pekat ut de vägar som är viktigast för nationell och regional tillgänglighet, det funktionellt prioriterade vägnätet. Det funktionellt prioriterade vägnätet utgör ett samlat planeringsunderlag bland annat för prioriteringar av åtgärder och hur vägar ska hanteras i samhällsplaneringens olika skeden och i avvägningar mellan olika intressen. Inom planområdet är E4, väg 40 och väg 26 klassade som nationellt och internationellt viktiga vägar och väg 993, väg 132 och väg 185 är klassade som kompletterande regionalt viktiga vägar.

Järnvägarna är mycket betydelsefulla för kommunen och regionen. De ger möjlighet att resa snabbt, bekvämt och miljövänligt. Nya stambanors tillkomst är sannolikt det enskilt viktigaste projektet för regionens och kommunens långsiktiga tillväxt, då de tidsmässiga avstånden till såväl Stockholm, Göteborg, Öresundsregionen såväl som mer närliggande arbetsmarknadsregioner minskar kraftigt. Nya stambanor kommer dock att kräva stora markytor, både genom staden och på landsbygden. Tågtrafikens störningar på omgivningen måste också begränsas i kommande planering.

Trafikverket arbetar med ett projekt med elektrifiering av järnvägen Värnamo-Jönköping/Nässjö där även elektrifiering till Torsvik ingår samt en ny järnväg Byarum – Tenhult. Det är viktigt att båda banorna får det utvecklingsutrymme de behöver.

Att framtida nationella vägar och järnvägar finns med i översiktsplanen betyder inte att de kommer att byggas utan kan i vissa fall ses som kommunens ställningstagande. Det är viktigt att i den kommunala planeringen se till att vägars och järnvägars utbyggnadsmöjligheter finns kvar för framtiden. Innan beslut om eventuell väg- eller järnvägsutbyggnad tas ska fördjupade utredningar göras om vägarnas och järnvägararnas nytta och konsekvenser.

Foto: JLT

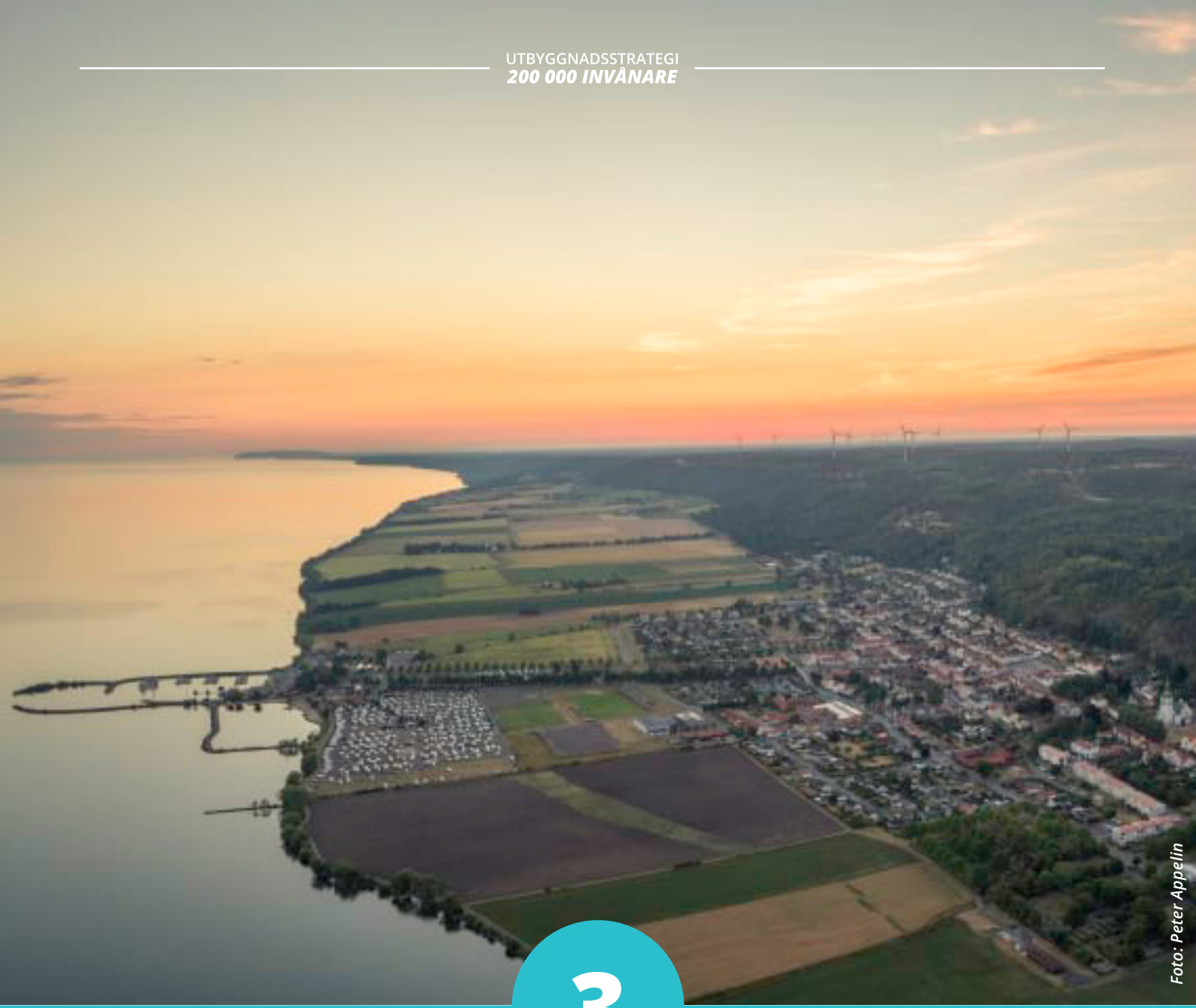

Foto: Peter Appelin

3

MARK- OCH VATTEN- ANVÄNDNING

Kapitlet mark och vattenanvändning beskriver hur kommunen tänker sig mark- och vattenanvändningen i enlighet med kartan mark- och vattenanvändning.

Bebyggelse

STRATEGIER

- » Ny bebyggelse ska lokaliseras så den skapar ett större underlag för kollektivtrafik och service.
- » I möjligaste mån integrera befintlig bebyggelse med kulturhistoriska eller arkitektoniska värden med tillkommande bebyggelse i nya detaljplaner.
- » Verka för att befintlig bebyggelse utvecklas och vårdas.
- » Bebyggelseutveckling inom 1000 m från tätort samt i vissa fall inom sammanhållen bebyggelse kan behöva prövas genom detaljplanläggning.
- » Ta hänsyn till urbana värmeöar samt framtida klimatförändringar och minska tätortsbebyggelsens bidrag till att temperaturen utomhus och inomhus höjs lokalt vid värmeböljor. Vid ny- och ombyggnation av kommunens lokaler ska kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet beaktas.

Mångfunktionell bebyggelse och sammanhängande bostadsbebyggelse

De områden som anges på kartan som bostadsområden är områden som till största delen innehåller bostäder med en del inslag av service och handel. I de områden som anges på kartan som mångfunktionell bebyggelse inryms boende, service, kontor, handel och andra verksamheter som inte är störande för omgivningen. I alla områden ska en blandning av bostäder när det gäller storlek, upplåtelseform, typ och utformning eftersträvas. Avgränsningen av nybyggnads- och omvandlingsområden på plankartan ska inte ses som exakt utan den behöver studeras närmare i kommande planarbete.

Ålders- och typmässigt blandad bebyggelse gynnar funktionsblandning, motverkar segregation och ger varierad miljö. Därför bör befintliga byggnader i möjligaste mån bevaras och integreras i nya planer. Även inom de områden som på kartan markerats som ”pågående markanvändning ska fortgå” är det viktigt att utveckla och vårda befintlig bebyggelse för att upprätthålla goda livsmiljöer.

För att främja tätortens långsiktiga intressen kan bebyggelseutveckling inom 1000 m från tätorterna behöva prövas genom detaljplanläggning. Även inom sammanhållen bebyggelse kan ny bebyggelse i vissa fall behöva prövas genom detaljplan.

För att möjliggöra en utveckling av tätorten på sikt är det viktigt att kommunen äger och har rådighet över mark för att lättare kunna styra en önskvärd bebyggelseutveckling. För att säkra den strategiskt långsiktiga bebyggelseutvecklingen bör kommunen förvärva mark som bedöms strategiskt värdefull inom 1 km från respektive tätort. Kommunen bedömer att all mark inom 1 km från respektive tätort med hänsyn till den framtida utvecklingen på lång sikt kan komma att krävas för tätbebyggelse och sammanhängande anordningar.

Bostadsförsörjning

Jönköpings kommun har ansvar för bostadsförsörjningen inom kommunens gränser. Vi växer och fram till 2030 beräknas antalet invånare ha ökat till cirka 158 000 personer. Utbyggnadsstrategin tar sikte mot 2050 då vi beräknar att vi är 200 000 invånare. Vi strävar efter att de mindre tätorterna och landsbygden ska växa procentuellt lika mycket som centrala tätorten. Det innebär ett behov av 5 000 nya bostäder i de mindre tätorterna och landsbygden fram till 2050.

En väl fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för kommunens tillväxt och invånarnas välmående. I dagsläget finns i princip inga outhyrda lägenheter och målsättningen för 2022 var att påbörja byggnation av 1000 nya bostäder under året. Av de nya bostäderna ska 200 byggas som småhus. Efterfrågan på bostäder är stor och för ett flertal grupper inom socialtjänsten, för flyktingar och för studenter är situationen på bostadsmarknaden extra svår. För dessa grupper är ofta nyproducerade vanliga lägenheter inte ett alternativ, då kostnaderna är för höga. Här krävs att kommunen tillsammans med både privata och kommunala hyresvärdar tar ett stort ansvar för att tillgodose behovet för de som har det allra svårast på bostadsmarknaden.

I takt med en ökande och åldrande befolkning kommer det befintliga beståndet av särskilda boendeplatser att på sikt behöva utökas. Många äldre har en önskan om att kunna bo kvar i sitt område. Många äldre efterfrågar så kallade trygghetsbostäder. Trygghetsboende bör placeras med god närhet till kollektivtrafik och kommersiell service. Äldreboenden bör placeras så att de lätt går att nå med kollektivtrafik med hänsyn till boende, anhöriga och anställda.

För funktionshinderomsorgen (FO) och individ- och familjeomsorgen (IFO) gäller gemensamt att det största behovet är lägenheter med en rimlig hyresnivå och med ett varierande storleksutbud. Det behövs en variation i bostadsbeståndet både vad gäller bostadsform och målgrupp.

Markanvisning av kommunal mark kan användas som en metod för att nå de mål och den utveckling av bostadsbyggnationen som vi önskar.

STRATEGIER

- » Eftersträva en blandning av bostadstyper, upplåtelseformer, storlekar och prisnivåer såväl vid kompletterande bebyggelse i befintliga områden som i samband med omvandlings/nybyggnadsområden.
- » Säkerställa en god planeringsberedskap och ett gott samarbete med marknadens aktörer för att möjliggöra ett högt och kontinuerligt bostadsbyggande.
- » I största möjliga mån integrera olika typer av specialboenden för socialtjänsten, flyktingar och studenter i bostadsbeståndet. Vi ska särskilt verka för att utsatta gruppers behov tillgodoses.
- » Lokalisera boende för socialförvaltningens målgrupper utifrån närhet till kollektivtrafik och grönområden. Vid nyetablering av särskilda boenden för äldre eller LSS-boende är det viktigt med tillräckligt stor gård av god kvalitet för utevistelse.

LÄS MER

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030

STRATEGIER

- » Verka för tillräcklig grönska av god kvalitet vid nyexploatering, omvandling och förtätning.
- » Verka för att bostadsgårdar blir tillräckligt stora, fungerar för småbarnslek och samvaro och har ett bra lokalklimat och ljudmiljö. Bostadsgårdarna bör också erbjuda livsmiljöer för djur och växter och om möjligt vara utformad så att dagvatten hanteras

LÄS MER

Grönstrukturplan för Jönköpings kommuns tätorter 2019

Grönska på kvartersmark

För att bygga hållbara samhällen måste både allmän platsmark och kvartersmark leverera ekosystemtjänster. Privata och offentliga aktörer behöver arbeta gemensamt. Tillräckligt med grönyta på kvartersmark behövs för att säkerställa både ekologiska och sociala värden. Socialt har en bostadsgård eller en villaträdgård en annorlunda funktion än en park. Bostadsgården erbjuder en mer privat grönmiljö som delvis kan ha samma funktion som en villaträdgård. Enligt plan- och bygglagen ska friyta för lek och utevistelse prioriteras före parkeringsplatser vid byggnation av bostäder, förskolor, skolor och fritidshem.

Målsättningen ska vara minst 40% utemiljöer på kvartersmark. Rekommenderad storlek för att bli en bra bostadsgård för flerbostadshus är minst 1500 m² sammanhållen gård. Halva gården ska vara solbelyst kl 12 vid höst- och vårdagjämning. En bostadsgård bör fungera för småbarnslek och samvaro och ha bra lokalklimat och ljudmiljö. Bostadsgårdarna bör också ha grönska som ger livsmiljöer för djur och växter och när det är möjligt vara utformad så att dagvatten hanteras. För att hantera dagvatten kan olika lösningar kombineras så som gröna tak, genomsläppliga ytor och infiltrationsytor, diken, kanaler och växtbäddar.

Om det finns befintlig grönska i nya exploateringsområden så är det en fördel om den kan bevaras.

Näringsliv och handel

Med en ökande befolkning till 2050 behövs nya arbetsplatser inom de mindre tätorterna och landsbygden. Arbetsplatserna i området är i dagsläget fördelat på en mängd olika branscher. Förvärvsfrekvensen är högre i samtliga landsbygdsområden jämfört med centrala tätorten och som högst i Östra Mosaikbygden. Jönköpings kommun jobbar för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för det befintliga näringslivets utveckling och expansion. Vi vill även stimulera och underlätta nyetableringar och nyföretagande. I planeringen handlar det om att ha god framförhållning när det gäller planering av mark för verksamheter.

En målsättning i strategi för landsbygdsutveckling Jönköpings kommun är att alla invånare ska ha tillgång till kommersiell service inom ett rimligt avstånd. Utvecklingen är beroende av att det finns kommersiella utförare som vill tillhandahålla servicen. De mindre butikerna i tätorterna ger god tillgänglighet för det lokala området. De utgör också viktiga mötesplatser. En relativt ny möjlighet för landsbygden är utvecklingen av koncept med obemannade butiker. För dagligvaruhandeln är det viktigt att handelns olika aktörer finns representerade i kommunen för att få en ökad kvalitet och priskonkurrens. Vid större nyetableringar och utveckling av befintliga etableringar ska konsekvenserna på befintlig handel, trafik, tätortsmiljö, natur- och kulturvärden på platsen samt förutsättningarna för funktionsblandning analyseras och bedömas.

STRATEGIER

- » Erbjud goda etableringsförutsättningar för företag och verksamheter.
- » Olika slags arbetsplatser och verksamheter som inte är störande eller innebär risker, inte medför många tunga transporter och där byggnaderna gestaltningssmässigt kan anpassas till omgivande bebyggelse, bör finnas i och i direkt anslutning till bostäder.
- » Vid större nyetableringar av handel och utveckling av befintliga etableringar analysera och bedöma konsekvenserna på befintlig handel, trafik och miljö.
- » Arbeta för dagligvaruhandel centralt placerad i de olika tätorterna.

LÄS MER

Jönköpings kommuns roll i länet, Jönköpings kommun 2019

STRATEGIER

- » Alla invånare ska ha god tillgång till både offentlig och kommersiell service inom rimligt avstånd.
- » Civilsamhällets behov av lokaler och anläggningar ska beaktas i ett tidigt skede i samhällsplaneringen.
- » Kommunen ska ha mötesplatser som är tillgängliga, välkomnande, gratis och trygga.
- » Kommunens mötesplatser ska vara utformade så att olika grupper av människor och människor från olika kommuner kan mötas.
- » Så tidigt som möjligt i varje planprocess bedöma behovet av ytor för offentlig service, skolor och förskolor. De bör få en god lokalisering och om möjligt inrymmas blandat med bostäder.
- » Lokalisera skolor och förskolor utifrån närhet till bostäder, kollektivtrafik och grönområden. Vid nyetablering av förskole- och skolverksamhet är det viktigt med tillräckligt stor gård av god kvalitet för utevistelse.
- » Vid större förtätnings- och nybyggnadsprojekt för bostäder värna och säkerställa kommuninvånarnas behov av fritidsutbud nära hemmet för rekreation, lek och motion.

Samhällsservice och mötesplatser

Tillgång till samhällsservice av hög kvalitet är en grundförutsättning för att kunna leva ett gott liv, oavsett livssituation. Närhet och tillgänglighet till samhällsservice är viktigt inte minst från ett jämlikhetsperspektiv och för att minska behovet av transporter med bil. Jönköpings kommun ska så tidigt som möjligt i varje planprocess bedöma behovet av ytor för offentlig service, skolor och förskolor. I strategi för landsbygdsutveckling i Jönköpings kommun är målsättningen att alla invånare ska ha tillgång till god service inom rimligt avstånd.

Att ha nära till förskola och skola är en del av en bygds attraktivitet och långsiktiga utveckling. Både förskola och skola upplevs i många fall vara ett kitt som binder samman bygden och utgör en naturlig samlingspunkt. Det förutsätter dock att det finns ett tillräckligt barn- och elevunderlag för att kunna garantera kvalitet i undervisningen.

Tillgänglighet till mötesplatser utanför de privata zonerna är grundläggande för ett demokratiskt samhälle. En bra mötesplats är tillgänglig, välkomnande, gratis, trygg och utformad så att olika grupper av människor kan mötas. Den är också utformad så den kan användas hela året. Bibliotek och kultur i den offentliga miljön bidrar till att skapa attraktiva mötesplatser. Områden för lek, spontanidrott och motion samt idrottsanläggningar kan också fungera som mötesplatser. Flera av anläggningarna på landsbygden och i de mindre tätorterna drivs av föreningslivet. Jönköpings kommun har ett rikt föreningsliv som bidrar till en givande fritid för både barn och vuxna. Bland annat för folkhälsan är det viktigt med ett fritidsutbud nära hemmet som kan stimulera till lek och vardagsmotion. Planeringen av dessa områden ska utgå från de olika behov och önskemål som finns hos flickor och pojkar, kvinnor och män med olika bakgrund. För att underlätta för bland annat barn och unga bör fritidsområden och idrottsanläggningar lätt kunna nås med kollektivtrafik och via gång- och cykelvägar.

LÄS MER

Plan för idrott 2018,2023, Jönköpings kommun

Verksamheter och industri

För att kommunen ska kunna växa är det viktigt att tillgodose näringslivets behov. Kommunen behöver ha en ständig markberedskap för att kunna tillgodose befintliga företags expansion samt ta emot nya företagsetableringar. I kommunen finns en stor efterfrågan på mark både för logistiketableringar och för andra verksamheter. Jönköpingsregionen är till följd av sitt läge ett starkt logistikfäste. Kommunen har i dagsläget svårt att erbjuda mark i den omfattning som efterfrågas. Inom landsbygden och de mindre tätorterna pekas både större verksamhetsområden ut som ska kunna erbjuda bland annat större tomter för stora logistiketableringar och mark för verksamhetsområden i de enskilda orterna.

Mellan Bottnaryd och Jönköping föreslås ett verksamhetsområde, Västra Jära, med inriktning på stora logistikverksamheter blandat med vanlig industri. Befintlig infrastruktur i området är inte tillräcklig utan det krävs energiförsörjning, vatten och avloppslösning samt att väganslutningen löses. Dessutom bör området avgränsas med hänsyn till framförallt närheten till naturreservatet och Natura 2000 området Dumme mosse samt disponeras utifrån att behålla en del av de naturvärden som finns i området. Påverkan på Dumme mosse behöver utredas vidare.

I Öggestorp planeras för ett verksamhetsområde med inriktning på logistik och verksamheter. Även här finns behov av att utreda behoven av förstärkningar i den tekniska infrastrukturen. För båda områdena krävs ett antal vidare utredningar i det efterföljande planarbetet.

En hållbar bebyggelsestruktur kräver att en stor del av resandet till och från arbetet ska kunna ske med gång, cykel eller kollektivt. Även inom verksamhetsområden är det därför betydelsefullt att sträva efter en viss täthet i bebyggelsen för att stödja de hållbara kommunikationerna. Det finns också behov av cykelvägar inom och till verksamhetsområdena. För att bygga markbesparande bör kommunen överväga exploatering med högre byggnader och även att om möjligt begränsa tomtytorna. Det finns dessutom behov av att få in mer grönska i verksamhetsområdena, på kvartersmark, i gatumiljön och som grönområden. Både för att alla delar av tätorterna behöver bidra med ekosystemtjänster, så som omhändertagande av dagvatten och motverkande av urbana värmeöar och för att de som arbetar i områdena ska kunna få del av gröna områdens hälsofördelar på rasten. Grönskan ska gärna planeras i sammanhängande stråk.

STRATEGIER

- » Planera personal- och besöksintensiva verksamhetsområden där kollektivtrafikförsörjningen är eller kan bli god. Det ska också finnas cykelvägar till och inom området.
- » Planera för grönska som bidrar med ekosystemtjänster även inom verksamhetsområden.
- » Planera verksamhetsområden på ett markhushållande sätt för att motverka en alltför stor utbredning av exploaterad mark som ger sämre interna kommunikationer och stor markåtgång.

STRATEGIER

- » I områden för blandad bebyggelse, med bostäder och verksamheter, ska miljöfarlig verksamhet endast tillåtas om det kan säkerställas att boende i området, eller de personer som vistas i området inte utsätts för olägenheter för människors hälsa inklusive olycksrisker. Verksamheter med stor omgivningspåverkan ska i första hand etableras inom så kallade verksamhetsområden för att undvika risk för olägenhet för människors hälsa.
- » Innan vi fattar beslut om detaljplan och bygglov, ska en riskbedömning göras i områden där grundläggande bedömningar visar på ett sådant behov.
- » Kommunen ska göra en prioritering och avvägning inför eventuell exploatering i anslutning till verksamheter som har tillstånd enligt miljöbalken.
- » Störningskänsliga funktioner ska inte placeras inom de större verksamhetsområdena

Miljöfarlig verksamhet

Olika verksamheter medför olika störningar och risker, både till sort och till omfattning. En medveten planering av tätorternas utformning och utveckling kan medverka till att störningar och risker minskar eller tas bort. Verksamheter som har tillstånd enligt miljöbalken, har rätt att bedriva sin verksamhet på en viss plats. Omgivningen utgör en stor del i förutsättningarna för att få nytt tillstånd vid tillbyggnad eller produktionsförändringar. Det innebär att eventuell ny bebyggelse i närheten av verksamheten, kan innebära att nya krav ställs på verksamheten. Det är därför viktigt att göra avvägningar och prioriteringar tidigt och i dialog med de verksamheter som finns på platsen. De större områden för verksamheter och industri som pekas ut är lämpliga för verksamheter som bedöms kunna ha så stor omgivningspåverkan att de inte är lämpliga att integreras med störningskänsliga funktioner, till exempel bostäder, med hänsyn till användningsätt, storlek, utformning och/eller trafikallstring. Områden är däremot i allmänhet inte lämpliga för störningskänsliga funktioner. Att etablera störningskänsliga funktioner inom området kan komma att begränsa områdets användning för industriändamål.

I samband med detaljplaneläggning ska en särskild riskbedömning göras i områden där grundläggande bedömningar visar på ett sådant behov. Riskbedömningen ska beakta förutsättningarna på platsen, beskriva aktuella riskkällor och bedöma markens lämplighet för byggnation eller behov av riskreducerande åtgärder.

Parker och natur

Parker och naturområden så väl stora som små, är viktiga komponenter i samhällsplaneringen. De behövs för att bevara och utveckla biologisk mångfald, för att främja människors hälsa, ta hand om dagvatten, utjämna höga flöden, ge skugga, förbättra ljudmiljön, minska ras och skredrisk och utjämna temperaturer.

Forskning visar att det är av stor vikt för människors hälsa att ha nära till grönområden med hög kvalitet. Grönområdena ger möjlighet till friluftsliv, rekreation, kulturliv och sport. I Jönköpings kommun ska det finnas friluftsområden och parker för alla, dit man kan och vill ta sig. Alla tätortsbor ska från sin bostad ha tillgång till ett grönområde av god kvalitet inom 300 meter (gångväg). Kommunen ska både bevaka att dessa riktlinjer följs vid nybyggnation samt långsiktigt verka för fler grönområden i de delar av tätorterna där riktlinjerna inte uppfylls. I främst de centrala delarna av Tenhult är det brist på parker.

I kartan mark- och vattenanvändning redovisas huvudsaklig markanvändning. Områden som är tätortsnära och där det finns anläggningar för friluftslivet så som elljusspår har fått beteckningen natur- och friluftsliv. Större friluftsområden med ett lägre besöksstryck och områden med få friluftsanläggningar har fått annan markanvändning. I kartan under underlag finns mer information om områden som är värdefulla för friluftslivet. Tätortsnära friluftsområden med så stort nyttjande att skötseln behöver anpassas därefter, bör vara kommunägda. Detta för att säkerställa deras existens, samt skötselnivå, innehåll och generella standard.

I områden med de högsta naturvärdena (klass 1 och 2) ska nya exploateringar inte tillåtas.

Vid avvägningar mellan olika intressen ska intresset av att bevara ett grönområde bedömas som särskilt stort om:

- » Det behövs för ett grönt stråks funktion eller om det stärker svaga länkar i ett grönt stråk.
- » Är utpekad som ett grönområde med särskilda värden.
- » Det har betydelse för att gångavstånden från bostäder inte ska överstiga 300 meter till grönområde respektive 500 meter till ett större grönområde.
- » Det ligger nära och används av förskola, skola och/eller äldreboende.
- » Kan bli en tillgång som grönområde för det nya exploateringsområdet.

STRATEGIER

- » I planeringen säkerställa att det i nya områden finns grönområden av god kvalitet inom 300 m och större grönområden inom 500 m (i enlighet med grönstrukturplanen).
- » Så långt möjligt bevara parker och naturområden med särskilda värden.
- » Komplettera befintliga parker, natur- och vattenområden, skolgårdar, gator och torg med mer mångfunktionella ytor, fler ekosystemtjänster och förutsättning för högre biologisk mångfald.
- » Bevara och utveckla friluftsområdena genom förstärkning av deras natur- och kulturvärden, för att locka såväl boende som besökare och turister.
- » Tätortsnära friluftsområden, med så stort utnyttjande att skötseln behöver anpassas därefter, bör vara kommunägda.

LÄS MER

Grönstrukturplan för Jönköpings kommuns tätorter 2019

Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun 2019

Program för Jönköpings kommuns skogar, 2012

Plan för friluftsliv 2018-2023, Jönköpings kommun

Parkprogram för Jönköpings kommun

» Det är ett lättillgängligt grönområde av en typ som i övrigt saknas i tätorten.

Dessa avvägningar har gjorts när förändringar av markanvändningen föreslagits i utbyggnadsstrategins markanvändningskarta. I områden med stort besöksstryck behövs intensiv skötsel och mycket underhåll för att säkerställa både områdets kvalitet och miljöns hållbarhet. På plankartan anges några nya mindre parker, dessa ska närmast ses som illustrationer då deras exakta läge inte utretts. I de flesta fall har mindre tillkommande parker i nybyggnads- och omvandlingsområden inte angetts på kartan.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är sådant naturen gör som människor har nytta av. De är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. I allmänhet är det först när dessa tjänster inte längre fungerar som vi upptäcker förlusten av dem, till exempel då vilda pollinerare slagits ut eller brist på färskvatten uppstår.

Ekosystemtjänster fungerar mest effektivt i natur med hög biologisk mångfald. Artrikedom ger stabilitet till naturens ekosystem och ökar naturens motståndskraft mot förändringar. Det är därför angeläget att veta var vi har rik natur och förvalta den väl. En annan viktig faktor för att upprätthålla ekosystemens funktioner är graden av utnyttjande, så att systemet inte utsätts för ett skadligt överutnyttjande.

Främjande av ekosystemtjänster ska vara en naturlig del i allt planarbete, både så dessa inte störs eller förstörs av det som planeras och så dessa funktioner kan användas som en del i planeringen och i vissa fall tillskapas.

Det är viktigt att även utveckla grönstrukturen så fler ekosystemtjänster, funktioner och värden kan samsas på samma ytor. Grönytor kan till exempel användas både för rekreation och för att omhänderta dagvatten. Samma yta kan få olika användning och olika brukare över dygnet och över året. En del områden är igenväxta och svåra att använda, andra kanske endast består av en gräsmatta. Med platsanpassad skötsel och tillägg av nya funktioner kan ytorna bli mer tillgängliga och få ett större värde samt förse orterna med fler ekosystemtjänster. Vi ska planera mångfunktionella parker och naturområden samt varierad grönska som långsiktigt kan bidra med olika ekosystemtjänster. Vi bör också verka för att det planteras/bevaras tillräckligt med träd, som bidrar med många ekosystemtjänster, i nya områden. Ett träd som är gammalt och får stå kvar ger fler olika nyttor till andra organismer än ett nyplanterat träd. En befintlig vegetation som har fungerat länge är i sig också mer motståndskraftig än en nyetablerad. Där det är möjligt bör därför kommunen sträva efter att behålla befintlig vegetation istället för att plantera nytt.

STRATEGIER

- » Verka för att ekosystemtjänsternas funktion upprätthålls, förstärks och utvecklas.
- » Rutiner för att arbeta med ekosystemtjänstanalys, kompensation av ekosystemtjänster och gröna stråk i detaljplanearbetet ska finnas och följas.
- » Vid exploatering verka för att skadelindringshierarkin följs. Det vill säga att i första hand undvika och minimera skada.
- » Kompensation bör utföras om områden med viktiga ekosystemtjänster tas i anspråk.
- » Komplettera parker och grönområden för mer mångfunktionella ytor, med fler ekosystemtjänster och högre biologisk mångfald
- » I nya bebyggelseområden bör kommunen sträva efter att behålla befintlig vegetation där det är möjligt.

Kompensation på annan plats

Kompensation på platsen

Minimera skada

Undvik skada

I första hand undvik skada på naturvärden i andra hand minimera skadan. Om skada ändå uppstår kompensera i första hand på platsen och i sista hand kompensera på annan plats eller med andra värden.

STRATEGIER

- » Planera och gestalta trygga och tillgängliga grönområden som är rika på upplevelser.
- » Öka antalet aktivitetsytor på allmänna platser. Underrepresenterade grupperns önskemål och behov ska särskilt beaktas vid utformning. Vid nyetablering ska hänsyn till geografisk spridning och typ av aktivitetsyta tas.
- » Vid utformande av parker och andra offentliga platser bör universell utformning tillämpas där dialog med medborgare är en del i utformningen.
- » Utforma bostadsnära grönmiljöer och blågröna stråk så barns behov av platser för lek säkras under alla tider på året.
- » I förskole- och skolverksamhet eftersträva god tillgång till upplevelserika park- och naturområden.
- » I planeringen och vid skötsel av grönytor särskilt beakta barnens lekmiljöer samt de områden som används av skolor och förskolor.

Upplevelserika grönområden

Närheten till skog, och bevarande av väl tilltagna strövområden är viktiga faktorer för förebyggande hälsovård och som besöksmål. För kommunens skogsskötsel är rekreations-, natur- och kulturmiljövärden likställda mål. Samtliga dessa mål är överordnade virkesproduktion.

Våra parker och naturområden ska utformas på ett sådant sätt att den kan leverera flera ekosystemtjänster och vara en tillgång för det sociala livet och bidra till biologisk mångfald. Målsättningen ska vara att skapa inkluderande miljöer som kan användas av många olika grupper i samhället. I flera av tätorterna finns behov av att komplettera grönområdena med fler sociala kvalitéer.

Att barn har tillgång till attraktiva gröna miljöer är viktigt för deras hälsa och utveckling. För barnen är grönområden viktiga lekmiljöer, naturområden är minst lika viktiga som iordningställda lekplatser. Parker och naturområden bör utformas med stor variation så att de möjliggör kreativ lek. Att småbarnslek med hänsyn till skadlig uv-strålning och värmeböl-

jor med fördel kan ske i trädkugga ska beaktas. Vi ska också arbeta för att skolor och förskolor ska ha tillräckligt stora och gröna gårdar. Alla skolor bör ha en närbelägen skolskog eller annat naturligt naturområde att använda sig av i undervisningen.

Biologisk mångfald

Jönköpings kommun är rik på naturupplevelser och höga naturvärden. Här finns vidsträckta myrar, djupa mörka granskogar, ett småskaligt odlingslandskap, ädellövsrika branter och Vättern alldeles inpå knuten. Vi har stor anledning att känna oss stolta över vår fantastiska natur.

Naturvärden och biologisk mångfald ska bibehållas och utvecklas. Tätorternas gröna miljöer är viktiga för att bibehålla biologisk mångfald. Många växt- och djurarter som inte finns kvar i jordbruks- och skogslandskapet, på grund av dess rationella nyttjande, har flyttat till tätorter och städer. En förutsättning för hög biologisk mångfald är att det finns funktionella livsmiljöer som förser många vilda arter med resurser som boplatser och mat. Många arter behöver tillgång till flera olika naturmiljöer för att fullfölja sin livscykel och möjlighet att förflytta sig mellan dem. Habitatnätverk består av nätverk av livsmiljöer för växter och djur som är anpassade till vissa habitat (livsmiljöer). I Jönköping har vi kartlagt ett antal habitatnätverk, men kunskap om många arters förutsättningar saknas. I planeringen behöver hänsyn tas till kända habitatnätverk. Befintliga habitatnätverk ska stärkas genom ny grönska eller andra åtgärder, när så är möjligt. Visa arter är också känsliga för stort slitage, något som behöver tas hänsyn till i planeringen av vilka områden som besökare i första hand ska styras till.

Våtmarker

Kommunen har identifierat våtmarker som en grön åtgärd som kan bidra med många ekosystemtjänster. Våtmarker kan bidra både med att motverka översvämningar och fungera som vattenbuffert vid torka. Våtmarker är bland de mest artrika miljöerna i Sverige, de kan rena vatten från övergödande ämnen och med rätt utformning bidra till rekreativa värden. Kommunen ska arbeta för att restaurera våtmarker på kommunens mark när så är möjligt. Återvätning på kommunens skogsmark kan ske genom att inte dika eller inte förbättra diken, där det är lämpligt. I vissa fall kan jordbruksmark behöva tas i anspråk för våtmark, en bedömning bör då göras av de ekosystemtjänster som tillkommer kontra försvinner. Våtmarker i jordbruksmark kan bidra med viktiga ekosystemtjänster som att motverka såväl översvämning som torka i området.

STRATEGIER

- » Upprätthålla och värna arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner, processer och tjänster.
- » Ta hänsyn till skyddsvärda arter vid all fysisk planering med fokus på att de ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.
- » I planeringen ta hänsyn till kända habitatnätverk och när så är möjligt stärka befintliga habitatnätverk genom ny grönska eller andra åtgärder.

STRATEGIER

- » Värdefulla våtmarker på kommunens mark (de som når upp till klassen mycket höga naturvärden eller klassen höga naturvärden i den nationella våtmarksinventeringen) ska restaureras, både avseende vattenförhållanden och biologisk mångfald.
- » Områden som är strategiska som framtida våtmarksområden på kommunens mark ska inte exploateras.
- » Våtmarker klass 1 och två ska inte tas i anspråk för nya torvtäkter.
- » Våtmarker uppströms ett vattendrag med känd översvämningssituation/flödesförändring eller uppströms ett vattendrag med problem med näringsämnen ska inte tas i anspråk för nya torvtäkter.
- » Återvätning på kommunens skogsmark kan ske genom att inte dika eller inte förbättra diken, där det är lämpligt.

STRATEGIER

- » Värna ytor för vattendragsöversvämningar utmed Dunkehallaån och Tabergsåån.
- » Värna våtmarker uppströms de vattendrag som rinner genom tätorterna, främst Dunkehallaån och Tabergsåån.
- » Inte tillåta att de ytor som är utpekade som strategiska för framtida dagvattenhantering tas i anspråk för andra ändamål som inte är förenliga med att området översvämmas vid skyfall.
- » Vid omvandling i områden som utgör urbana värmeöar ska hänsyn tas till behovet av att öka de gröna inslagen i området.
- » Ny grönska bör planeras så att den är motståndskraftig mot kommande klimatförändringar.
- » Genomföra åtgärder så att större parker och naturområden blir motståndskraftigare mot framtida klimatförändringar.
- » Verka för att branta sluttningar ska vara kontinuerligt vegetationsklädda.

Planera grönsstruktur med hänsyn till framtida klimatförändringar

Grönområden är en viktig resurs för att hantera framtida klimatförändringar. Både för att motverka översvämningar och urbana värmeöar (områden som är hårdgjorda som är påtagligt varmare än omgivningarna).

En tålig grönsstruktur som bidrar till klimatutjämning i ett förändrat klimat ska eftersträvas. Att öka andelen grönska i områden med lite grönska bidrar till en sänkning av temperaturen varma dagar och motverkar översvämning. Samtidigt behöver vi även förbereda oss på längre perioder med torka och planera grönsstrukturen utifrån det. I de flesta fall har den naturliga vegetationen på platsen bäst förutsättningar att klara sig långsiktigt samtidigt som den bidrar med mest nytta för det naturliga växt- och djurlivet.

Våtmarker kan bidra både med att motverka översvämningar och fungera som vattenbuffert vid torka. Träd är ett annat exempel på åtgärder som bidrar med många ekosystemtjänster. Träd minskar mängden dagvatten som behöver tas om hand samt effekterna av urbana värmeöar. Det är positivt med plantering av träd även i till stor del hårdgjorda miljöer som exempel nya industriområden och på parkeringsytor. Träd är vackra, renar luften, ger skugga och är viktiga för växt- och djurlivet.

Åtgärder mot klimatförändringar ska beakta jämställdhet i det lokala beslutsfattandet och kvinnors perspektiv och erfarenheter ska inkluderas när miljöpolitik och miljöplaner utformas och genomförs.

LÄS MER

Program för anpassning till klimatförändringar, Jönköpings kommun 2018

Karttjänst värmekartering, myndigheten för samhällsskydd och beredskap 2023

Vatten

Vatten och vattenområden fungerar som blågröna stråk för växt- och djurlivet. För vattenlevande organismer är en kontinuerlig blåstruktur nödvändig. Kallt strömmande vatten är en viktig livsmiljöfaktor för vattenlevande arter, exempel vätteröring och harr.

Trummor ska utformas på ett sätt som möjliggör passage för fiskar och andra vattenlevande organismer. Längre kulvertering av vattendrag ska inte tillåtas, om det inte är nödvändigt för att klara höjdskillnader, då det utgör vandringshinder för många djur. Vattendrag ska gärna vara skuggade eftersom det gynnar vattenlevande djur. En bäck som är skuggad torkar inte heller ut lika lätt vid höga temperaturer. Vatten och grönska tillsammans är också ett bra sätt att ge svalka och sänka temperaturen vid värmeböljor.

Det är positivt om kulverterade vattendrag, när det är möjligt, åter öppnas upp då de både kan bidra med rekreativa och biologiska värden. Även konstgjort vatten i de gröna miljöerna utgör ett positivt inslag.

Att ha tillgång till och kunna röra sig nära vattenområden är attraktivt. Därför ska sjöar och vattendrag göras synliga och tillgängliga.

STRATEGIER

- » Yt- och grundvattentillgångar ska ge förutsättningar för en god livsmiljö för växter och djur.
- » Där det är möjligt ska vi öppna upp kulverterade vattendrag vid nya exploateringar.
- » Där det är möjligt undvika nya kulvertingar.
- » Värna källflöden och grundvattenutströmningar.

LÄS MER

Vatten- och avloppsplan för Jönköpings kommun, 2021

Foto: Oscar Kanzler

Landsbygd

De delar som på kartan betecknas som landsbygd är markområden som är möjliga för flera användningar, till exempel boende eller areella näringar, men där det inte alltid är nödvändigt eller möjligt att i översiktsplanen ange vilka markområden som bör användas för vad.

På landsbygden strävar vi efter att nya byggnader ska förläggas i anslutning till befintlig bebyggelse samt vägnät så att de inte inverkar negativt på de areella näringarnas bedrivande. Det innebär inte att nya hus måste lokaliseras precis bredvid ett befintligt hus, utan det som bör undvikas är ensamlägen och långa nya vägdragningar. Ett enstaka nytt hus i ett tidigare obebyggt område medför nya vägar, ledningar med mera som ändrar områdets karaktär och detta bör undvikas.

Bebyggelsutveckling inom tätorter ska främst ske genom detaljplaneläggning. Inom 1000 m från tätorterna kan ny bebyggelse behöva prövas genom detaljplaneläggning. Utanför tätorterna prövas ofta bebyggelse med endast bygglov, men byggnader som medför betydande inverkan på omgivningen likaså ny sammanhållen bebyggelse kan i vissa fall innebära att detaljplan krävs. Vid fler än 3 hus gör kommunen en bedömning av om områdets förutsättningar, omgivningspåverkan eller behov av samordning gör att det krävs detaljplan. Även inom befintlig sammanhållen bebyggelse kan ny bostadsbebyggelse behöva prövas med detaljplan i områden där bebyggelsetrycket är stort. Ny bebyggelse inom sammanhållen bebyggelse kan behöva prövas med detaljplan om behovet finns med hänsyn till va-situationen.

Den som ansöker om planbesked där kommunen har hänvisat till plankravet för ny sammanhållen bebyggelse eller för bebyggelse som ska förändras eller bevaras ska vid ansökan klargöra:

- » Vad som ska samordnas (VA, gator, byggrätter, park-natur, dagvatten osv.
- » Vem som ansvarar för allmän plats (huvudman)
- » Vilka fastigheter som ska ingå i planområdet
- » Vem som är beställare och bekostar planarbete och genomförande

Utanför område med detaljplan är vissa åtgärder undantagna från lov- och anmälningsplikt. Undantagen gäller dock inte inom ”sammanhållen bebyggelse där bygglov eller anmälan behövs med hänsyn till omfattningen av byggnadsverk i bebyggelsen”. Jönköpings kommun tolkar samman-

hållen bebyggelse som minst 10 hus, utanför detaljplanelagt område, där bebyggelsen upplevs som en sammanhållen struktur. Hus avser i detta sammanhang bostadshus, samt byggnader som inte utgör komplementbyggnader till bostadshus till exempel butik, skola, industri eller kyrka. Syftet med att avgränsa sammanhållen bebyggelse är att uppmärksamma att de byggåtgärder som i normala fall är bygglovsbefriade, kräver bygglov.

I områden utanför detaljplanelagt område som inte är sammanhållen bebyggelse krävs enligt 9 kap 6 § PBL inte bygglov för att:

1. göra en liten tillbyggnad, om åtgärden inte vidtas närmare tomtgränsen än 4,5 meter, eller
2. uppföra en komplementbyggnad, en gång på maximalt 50 m², en mur eller ett plank i omedelbar närhet av bostadshuset, om åtgärden inte vidtas närmare gränsen än 4,5 meter.

En bedömning görs i varje enskilt fall, men generellt bör en tillbyggnad enligt Jönköpings kommun inte överstiga 50 % av bostadens yta. En komplementbyggnad bör inte överstiga 50 m² för att vara bygglovsbefriad. I

STRATEGIER

- » Underlätta bygglovsprocessen genom råd och riktlinjer kring gestaltning för nybyggnation på landsbygden.
- » Bebyggelselokalisering och utformning ska ske så att de inte inverkar negativt på jord- och skogsbrukets bedrivande, eller på natur-, kultur- och friluftsintressen eller på övriga allmänna intresse som redovisas i översiktsplanen samt anpassas till be intlig bebyggelse, landskapsbild, service och vägnät.
- » Bevara områdenas karaktär och småskalighet i de områden som på plankaratan anges som småskaliga områden.

LÄS MER

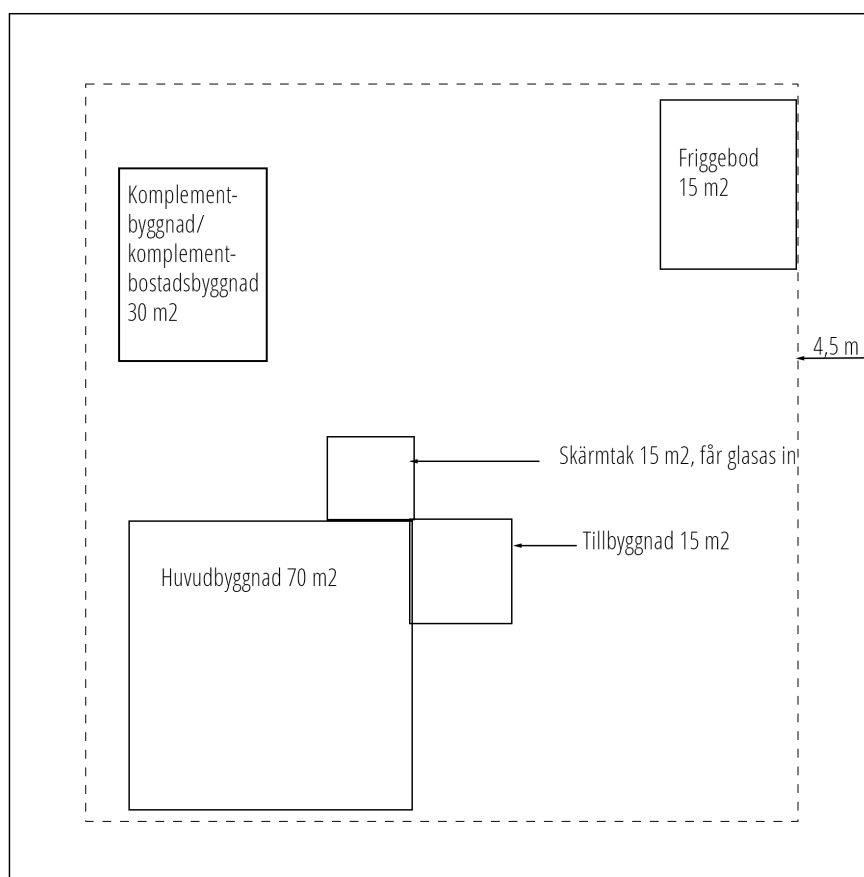
Strategi för landsbygdsutveckling i Jönköpings kommun

Foto: Mattias Karlsson

plan- och bygglagen finns ytterligare bygglovsbefriade åtgärder som gäller både inom och utom detaljplan.

I kommunen finns några i allmänhet äldre sommarstugeområden där den småskaliga karaktären finns bevarad. Med det menas att bebyggelsen är låg, området och många byggnader har en enklare standard, smala grusvägar finns bevarade och området har ett naturnära läge. En del av husen har moderniserats och blivit permanentbostäder. Områdenas småskaliga karaktär finns dock fortfarande kvar. Områdenas karaktär av småskalighet ska bevaras genom att byggnadsvolymer begränsas.

Inom områden med småskalig bebyggelse bör huvudbyggnaden inte överstiga 70 m². Bygglovsbefriade åtgärder enligt plan- och bygglagen får byggas.

Areell näring

Jord- och skogsbruket i kommunen står för både lokal produktion av mat och råvaror samt för ekosystemtjänster. Jönköpings kommun har en profil som en kött- och animalieproducerande kommun. Regionfullmäktige i Jönköpings län beslutade år 2018 om en regional livsmedelsstrategi med syfte att öka livsmedelsproduktionen. I den regionala livsmedelsstrategin betonas att det måste finnas tillgång till odlingsbar mark för att behålla och öka livsmedelsproduktionen. Lantbrukarna konkurrerar för närvarande om jordbruksmarken i länet och detta lyfts fram i den regionala livsmedelsstrategin som ett hinder för att öka produktionen.

Av miljöbalken framgår det att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Enligt förarbetna till lagstiftningen kan väsentliga samhällsintressen t. ex. vara bostadsförsörjningsbehovet, intresset av att kunna lokalisera bostäder och arbetsplatser nära varandra, att skapa väl fungerande och lämpliga tekniska försörjningssystem samt att säkerställa viktiga rekreationsintressen. Vid bedömning av alternativa lokaliseringar har i översiktsplanen bedömningen gjorts utifrån principen om att i de mindre tätorterna ska ny bebyggelse stärka befintlig service. Samt dessutom utifrån kommunens övergripande planeringsprinciper om byggande i anslutning till bebyggelsestruktur och kollektivtrafik. För att stärka de mindre tätorternas service bör ny bebyggelse placeras inom 1 000 meter från centrumet.

Kommunfullmäktige i Jönköping beslutade 2020-09-03 om strategier för utbyggnadsstrategin när det gäller jordbruksmarken (åker och betesmark) och dess värden. För att klara vår framtida livsmedelsförsörjning är utgångspunkten att exploatering av brukningsvärd jordbruksmark inte får ske. Viss jordbruksmark i form av mindre områden som ligger insprängda i tätortsstrukturen eller på annat sätt inte fungerar i en brukningsenhet ska kunna exploateras. Detta gäller även betesmarker av låg kvalitet som ligger isolerade i utkanten av brukningsenheten. Kommunen har tagit fram särskilda riktlinjer för kompensation av jordbruksmark.

I översiktsplanen redovisas både mark som är i produktion enligt jordbruksverkets underlag och som varit i produktion under de senaste åren (sedan 2008) som jordbruksmark. I det enskilda ärendet behöver en bedömning göras om marken ska betraktas som brukningsvärd jordbruksmark.

Vid all planering ska vi ta hänsyn till värdefulla skogsmarker och tätortsnära skogar som har betydelse för rekreation. Stor försiktighet gäller

STRATEGIER

- » Stor restriktivitet gäller för att tillåta ny bebyggelse och exploatera i områden utan befintlig bebyggelse.
- » Exploatering av brukningsvärd jordbruksmark ska inte ske. Viss jordbruksmark, i form av mindre områden som ligger insprängda i tätortsstrukturen eller på annat sätt inte fungerar i en brukningsenhet, ska kunna exploateras. Detta gäller även betesmarker av låg kvalitet som ligger isolerade i utkanten av brukningsenheten.

LÄS MER

Regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030, Länsstyrelsen i Jönköpings län och Region Jönköpings län

Program avseende jordbruksmarkens värde i samhällsplaneringen, Jönköpings kommun 2020

STRATEGIER

- » Trafikökningen i Jönköpings kommun ska ske med de hållbara färdmedlen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa är norm i tätorts- och trafikplaneringen och ska ges förutsättningar att utvecklas för att biltrafiken inte ska öka i takt med befolkningstillväxten. Motorfordonstrafiken till och från Jönköpingscentrum ska inte i genomsnitt överstiga nivåerna från 2012.
- » Vi ska vara restriktiva med att bygga nya bilvägar.
- » Arbeta för att skapa en säker trafikmiljö för alla trafikslag.
- » Ta fram en ny trafikstrategi.
- » Vid detaljplanläggning och annan kommunal planering ska hänsyn tas till befintliga och planerade vägar, gator och trafikplatser för att säkerställa vägarnas utvecklingsmöjligheter.
- » Vid om- och nybyggnation av vägar på landsbygden, där det är möjligt, ta hänsyn till att lantbrukets breda och långa fordon ska kunna komma fram.
- » Planera för bil- och cykelparkering i anslutning till strategiska bytespunkter för kollektivtrafik.
- » Utveckla laddinfrastrukturen i hela kommunen.
- » Vägpassager över vattendrag i det kommunala vägnätet ska inte vara ett vandringshinder för vattenlevande arter eller försvåra en säker passage för uter.

LÄS MER

Trafiksäkerhetsprogram 2021-2025, Jönköpings kommun

Trafik och mobilitetsanalys för utbyggnadsstrategi 200 000 invånare

också för ny bebyggelse i skogsområden där det saknas bebyggelse. Friluftsvärderna i tätortsnära områden behöver samordnas med jord- och skogsbruk så att marken samnyttjas till förmån för både friluftsliv och näringen.

Transportinfrastruktur

I markanvändningskartan anges huvudvägnät för biltrafik, cykel och kollektivtrafik. I samtliga fall är det de viktigaste stråken som anges. Alla gatutyper utom väg anpassas för tätortsbebyggelse med 40 km/h som högsta hastighet. Nya vägar och gator som anges på kartan ska ses som illustrationer, då deras exakta läge inte utretts.

Enligt hållbarhetsprogram för Jönköpings kommun ska utsläppen av växthusgaser från transportsektorn minska genom effektivisering, överskiftning till hållbara trafikslag samt ökad användning av el och förnybara bränslen. Trafikökningen i Jönköpings kommun ska ske med de hållbara färdmedlen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa är norm i tätorts- och trafikplaneringen och ska ges förutsättningar att utvecklas för att biltrafiken inte ska öka i takt med befolkningstillväxten. Motorfordonstrafiken till och från Jönköpings centrum ska inte i genomsnitt överstiga nivåerna från 2012. Kommunen har tillsammans med Jönköpings länstrafik tagit fram en avsiktsförklaring när det gäller kollektivtrafikens del i en utveckling mot mer hållbart resande. Enligt avsiktsförklaringen ska andelen hållbara resor under vardagar, öka från 32 % (2014) till 43 % (2032). Antalet kollektivtrafikresor ska fördubblas till 2035.

På uppdrag av Jönköpings kommun har Sweco genomfört en trafik- och mobilitetsanalys för översiktsplanen. I mobilitetsanalysen konstateras att det kommer att krävas fortsatta satsningar på gång-, cykel- och kollektivtrafik för att uppfylla kommunens trafikmål. Vidare visade mobilitetsanalysen att E4:an är den mest belastade vägen och att de föreslagna verksamhetsområdena kan göra att trafiken ökar på riksväg 40. För att nå målen gällande kollektivtrafikresande föreslås bland annat en turtät attraktiv kollektivtrafik i stråken Bottnaryd-Jära-Jönköping, Öggestorp-Tenhult- Jönköping och Gränna-Huskvarna-Jönköping. I dessa stråk bör genhet och restidskvot premieras enligt mobilitetsanalysen. När det gäller gång- och cykelvägsnätet lyfts behovet av att komplettera nätet så det når ut till tätorterna. För att gång ska stå sig stark mot bilen behöver Jönköpings kommun arbeta med att förse tätorterna med vardagsmålupunkter som enkelt kan nås gående. Slutligen lyfts risken för ofrivillig immobilitet fram i Bottnaryd, Ryd,

Gränna och Visingsö. Inom alla dessa områden krävs förbättrad tillgänglighet till transportsystemet, då det är förebyggande för det fysiska och psykiska välbefinnandet, samt ökar tillgången till jobb och utbildning.

Gång och cykel

Gång och cykel är två olika typer av färdssätt med olika förutsättningar och behov. Dock har de båda gemensamt att de inte släpper ut växthusgaser, inte bullrar och medverkar till en bättre folkhälsa. Att arbeta för ökad och säker gång och cykling är en lönsam investering ur många aspekter: ökad jämlikhet, attraktivare miljöer, jämställdhet i transportsystemet och friskare befolkning.

Gångvänlighet är hälsofrämjande. Sett utifrån ett jämlikhetsperspektiv är gående det sätt att röra sig i sin vardag som de flesta har möjligheter till oberoende av: ålder, kön, eller ekonomi. Trygghet, säkerhet och tillgänglighet för gående handlar om att alla ska kunna ta del av samhället, där alla allmänna och offentliga platser och stråk är utformade för människan. Trygga och säkra platser är utformade i en mänsklig skala där människor möts, och där den som passerar syns från omgivande bebyggelse. Redan tidigt i planeringen ska förutsättningar för gång skapas för alla människor så att de kan röra sig fritt och tryggt i sitt närområde.

Cykel spelar en viktig roll när andelen hållbara resor ska öka. Det är främst på resor upp till 5 km som cykeln kan konkurrera med bilen, men den ökade användningen av elcyklar i Jönköpings kommunen möjliggör snabba, bekväma och konkurrenskraftiga cykelresor upp till 1 mil. En målsättning i kommunens cykelprogram är att binda samman landsbygd, områdena i stadens utkanter och centrum.

Längs med det regionala statliga vägnätet är det Trafikverket som ansvarar för gång- och cykelbanorna och regionen som prioriterar vilka cykelbanor som ska byggas ut. Kommun, region och Trafikverk diskuterar kontinuerligt behovet av förbättringar.

Många barn blir skjutsade av sina föräldrar i bil till skolan varje dag och farliga situationer uppstår ibland vid hämtning och lämning. Att kunna gå eller cykla till skolan har också en hälsobefrämjande aspekt. Kommunens mål är att fler barn går och cyklar till skolan/ fritidsaktiviteter och att trafikmiljöerna kring skolor utformas på ett trafiksäkert och tryggt sätt med barnens förutsättningar och behov.

STRATEGIER

- » Arbeta för säker och smidig gång och cykling. Särskilt fokus ska läggas på barn och ungas skolvägar.
- » Arbeta för att trafikmiljöerna kring skolor utformas på ett trafiksäkert och tryggt sätt med barnens förutsättningar och behov i fokus.
- » Arbeta med åtgärder för att öka möjligheterna till cykelpendling både inom och mellan landsbygdsområdena samt till strategiska bytespunkter för kollektivtrafiken.
- » Bygga ut möjligheterna till cykelpendling i områden med lämpliga pendelavstånd till tätort.

LÄS MER

Cykelprogram för Jönköpings kommun, 2017

STRATEGIER

- » Föra dialog med regionen om att utveckla kollektivtrafiken.
- » Viktiga målpunkter ska placeras så att de är lätta att nå med kollektivtrafik.

LÄS MER

Handlingsprogram kollektivtrafik i Jönköpings kommun, 2011

Kollektivtrafik

Region Jönköpings län är regionens kollektivtrafikmyndighet. Jönköpings Länstrafik, som är en del av Region Jönköpings län, ansvarar för att invånarna i regionens kommuner erbjuds en attraktiv kollektivtrafik. När det gäller färjan mellan Visingsö och Gränna är det i dagsläget Jönköpings kommun som är huvudman. De minsta tätorterna och småorterna har en relativt begränsad kollektivtrafik. För att möta en del av behovet av kollektivtrafik finns det därför även anropsstyrd trafik, Närtrafik. För att kommunen ska kunna växa i alla delar behöver kollektivtrafiken på landsbygden utvecklas ytterligare. Medborgare som bor på landsbygd ska ha goda pendlingsmöjligheter. Det ska vara enkelt att transportera sig mellan kommunens mindre och större orter och mellan kommunerna.

Foto: Peter Appelin

Tekniska anläggningar

Energi

Energisektorn står för en stor del av utsläppen av växthusgaser och ger även utsläpp av försurande och övergödande ämnen. Jönköpings läns klimat- och energistrategi har en vision om att länet ska vara ett klimatsmart plusenergilän till 2045. Det innebär både en kraftig minskning av energianvändningen och en ökning av energiproduktionen. Transportsektorn står för störst andel av energianvändningen tätt följt av hushållen och industrin.

Det nationella målet till 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Energimyndigheten har tagit fram scenarion för hur Sveriges energisystem kan se ut 2050. Energimyndigheten skriver att klimatomställningen driver fram en övergång från fossila bränslen till eldrift och biobränslen. Det sker också en kommande ökad elanvändning i och med att samhället blir allt mer digitaliserat och fler datacenter etableras, samt inom transportsektorn och industrin.

Vårt mål är att minska användandet av fossila bränslen och istället öka andelen förnybar energi. Exempel på kommunal energiproduktion i Jönköping är fjärrvärmeanläggningar, vattenkraft, vindkraft, biogas samt solceller och solvärme.

Solenergipotentialen bör tas till vara såväl vid ny bebyggelse som i befintliga byggnader, och även vid andra stadsbyggnadselement som till exempel solvända bullerskydd. Tekniska lösningar för energilagring samt teknik för solvärme och solceller behöver ges utrymme och integreras på ett väl gestaltat vis i stadsbilden. Byggnader med stora takytor, till exempel industribyggnader kan med fördel användas för solceller.

Antalet storskaliga solenergianläggningar i Sverige ökar. Solenergianläggningar provas oftast inte av kommunen. Däremot kan samråd med till exempel länsstyrelsen krävas (12 kap 6§ MB). Storskaliga solenergianläggningar har en stor direkt men reversibel markpåverkan. Kommunens bedömning är att dessa i första hand bör lokaliseras till redan exploaterad ytor. Skogsområden och brukningsvärd jordbruksmark bör undvikas om inte jordbruket kan bedrivas i kombination med solenergianläggningen. Anläggningarna bör anpassas till befintlig infrastruktur, till exempel genom att följa stråk, vägar och

STRATEGIER

- » Sträva efter en effektiv och förnybar energiproduktion samt en effektiv energianvändning.
- » I all planering och byggande ska vi belysa energifrågorna och vikten av att bygga hållbart ur energisynpunkt.
- » Främja innovativa projekt och ett hållbart byggande med fokus på bland annat utformningen av husens klimatskal, primärenergianvändning och klimatpåverkan.
- » Nya kraftledningar bör markförläggas så långt som möjligt, för att främja en god markhushållning, beakta landskapsbilden samt skapa en attraktiv boendemiljö.
- » Befintlig lokal vattenkraft ska användas så effektivt som möjligt med god miljöhänsyn med avseende på vattenkvalitet och vattenregleringsåtgärder.
- » Förnybara energikällor ska främjas.
- » Ta fram en kommunal energiplan.

LÄS MER

Klimat- och energistrategi för Jönköpings län, Meddelande 2019:18, Länsstyrelsen i Jönköpings län

järnvägar samt inte förändra viktiga siktstråk eller ta områden som används för rekreation eller friluftsliv i anspråk.

Den vattenkraft som finns inom Jönköpings kommun är etablerade sedan länge. Vattenkraften ska användas så effektivt som möjligt och med stor miljöhänsyn.

Transmissionsnätet för el är grunden för Sveriges elförsörjning. I Jönköpings kommun har Svenska kraftnät tre stycken 400 kV-ledningar som tillhör det svenska transmissionsnätet för el och är anslutna till stationen i Tenhult. Om verksamhet planeras inom 250 meter från Svenska kraftnäts anläggningar vill de bli hörda i samråd.

För att kunna utveckla och etablera robusta och smarta energinät behöver energifrågorna finnas med i tidiga skeden av planeringsprocesserna. Då kan placering av stationer och ledningar ske efter energi- och effektbehov och på så sätt kan energiförluster i ledningar och anläggningar minimeras. Hänsyn måste även tas till framtida möjligheter att lagra energi, laddning av elfordon och automatisering av nätfunktioner, som till exempel kopplingsutrustning. Placeringen av nätstationer bör även klara fastställda nivåer för översvämningsrisker för att vara robust och säker.

Enligt Lagen om kommunal energiplanering ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. I Jönköpings kommun finns behov av att ta fram en sådan plan.

Vindkraft

Jönköpings kommun ser positivt på nyetablering av lokal vindkraft. Klimatkrisen och framtida bristen på el innebär att stora ansträngningar är nödvändiga för att lokalt kunna producera mer förnybar energi. Detta är särskilt viktigt inom elområde 3 och 4 i södra Sverige där elunderskott finns. En ökad lokal förnybar elproduktion i kommunen är viktig.

De senaste 20 åren har vindkraftverken blivit högre, även effekten har ökat. Vindförhållandena på platsen är därmed inte lika styrande för var en vindkraftsetablering är kommersiellt möjlig. Det krävs också färre verk än tidigare för att uppnå lönsamhet i en vindkraftspark.

I plankartans markanvändning redovisas ”teknisk anläggning energiproduktion, vindkraft” där vindkraft är en pågående markanvändning. Vid önskemål om att etablera vindkraft finns i översiktsplanen vägledning för avvägningen mellan olika intressen. Den slutliga avvägningen görs alltid i varje enskilt ärende utifrån platsens förutsättningar och värden.

Vindkraften omfattas av en lagstiftning som bland annat reglerar bullerpåverkan och avstånd till bostadsbebyggelse. Därutöver finns många andra motstående intressen som behöver beaktas vid prövning av en ny vindkraftsanläggning. Några av dessa intressen presenteras nedan men lokalt förekommer ytterligare intressen till vilka hänsyn behöver tas.

Kommunen bedömer det som olämpligt att placera vindkraft inom följande områden:

- » Områden med naturvärde klass 1 och 2
- » Kulturmiljöområden
- » Strandskyddsområden

Runt Jönköpings flygplats finns en kontrollzon. Kontrollzonen sträcker sig från marken upp till ca 450 meters höjd och är närmast att betrakta som ett skyddsområde för flygplatsen som i möjligaste mån skall vara fritt från hinder.

Inom totalförsvarets influensområde för luftrum får inte vindkraftverk ha en totalhöjd på mer än 510 meter över havet i den nordvästra sektorn respektive 520 meter över havet i den nordöstra sektorn för att inte påtagligt skada riksintresset.

I kommunen finns flera områden som i översiktsplanen beskrivits som stora opåverkade områden. Komosse är det stora opåverkade område i kommunen som har starkast vildmarkskaraktär. En karaktär som särskilt

STRATEGIER

- » Vindkraftverk ska inte tillåtas inom Områden med naturvärde klass 1 och 2, Kulturmiljöområden eller Strandskyddsområden.

LÄS MER

Sveriges energisystem 2050- så kan det se ut, Energimyndighetens hemsida

STRATEGIER

- » Prioritera dricksvattenförsörjningen före andra resursanspråk.
- » Förstärka den tekniska infrastrukturen för vattenförsörjning för att nå en tillräcklig robusthet för att möta befolkningsökning och klimatförändringar.
- » Vid planläggning av bostäder och verksamheter i närheten av vattenverket i Gränna, ska markytor reserveras med hänsyn till eventuella framtida behov av kapacitetsökning och utbyggnad.
- » Nya områden ska i samband med förstärkt teknisk infrastruktur för dricksvatten även säkerställa tillgång till brandpostsystem.

LÄS MER

Vattenförsörjningsplan, Jönköpings kommun 2017

Regional vattenförsörjningsplan för Jönköpings län, meddelande 2021:27, Länsstyrelsen i Jönköpings län

Program för anpassningar till klimatförändringar, Jönköpings kommun 2018

Vatten- och avloppsplan för Jönköpings kommun 2021

bör beaktas. Nya vindkraftsparker måste med nödvändighet ligga i sådana områden som saknar bostadsbebyggelse. En intressekonflikt uppstår därför ofta mellan stora opåverkade områden och intresset av vindkraftsproduktion. I goda vindlägen bör intresset att producera förnyelsebar energi vägas mot intresset att bevara områdena oexploaterade och tysta.

2008 gjordes en landskapskaraktärisering av kommunen. Underlaget redovisas som bilaga till översiktsplanen och kan vara en hjälp vid bedömning av vindkraftens påverkan på landskapet. Den slutliga påverkan på landskapsbilden sammanvägs med andra intressen i det enskilda ärendet.

Var i kommunen som en vindkraftsetablering är lämplig måste alltid prövas från fall till fall. I slutändan måste intresset av att producera förnyelsebar energi avvägas mot andra viktiga intressen.

Dricksvatten

Det vatten vi använder i vår vardag kallas för dricksvatten och hämtas ur naturen, exempelvis från brunnar, grundvattentäkter eller någon ytvattentäkt i en större sjö.

Vattentäkten Vättern med sina fem vattenverk försörjer närmare 99 % av de kommuninvånare som har kommunalt dricksvatten och är därför en betydelsefull central vattenresurs för kommunen. Vätterns ytvattenskyddsområde består av endast en zon, som omfattar:

- » Vätterns sjöyta
- » 50 m zon räknat från Vätterns strand vid normalt vattenstånd samt
- » vattenytan och en 50 m bred zon på vardera sidan om vattendrag, som mynnar i Vättern, med en rinn- och strömningstid till närmaste vattenintag upp till 24 timmar. Zonen utmed vattendragen räknas från vattenytans kant vid normal vattenföring.

Vattenskyddsområden framgår på kartan ”Riksintressen och andra värden”. Huvudvattentäkten Vättern har god kapacitet och kvalitet. De förändringar som kan komma att ske med Vätterns vatten ur ett vattenförsörjningsperspektiv bedöms vara långsamma och kan hanteras genom att justera beredningen på vattenverken. I den händelse att hela södra Vättern blir obrukbar som vattentäkt, saknas i nuläget alternativ vattentäkt. Potentiella framtida vattenresurser ska enligt vattenförsörjningsplanen

Foto: Peter Appelin

vid behov utredas vidare så att till exempel skyddsnivå kan fastställas och inarbetas i vår planering av framtida bebyggelseutveckling och markanvändning. I den regionala vattenförsörjningsplanen lyfts Vättern fram som en enorm och stabil tillgång i framtiden med fler torra och varma perioder där delar av länet kan tänkas få problem med vattenförsörjningen. I den regionala vattenförsörjningsplanen ingår inte Jönköpings kommun i de delar av länet som har högst risk för vattenbrist.

Grundvattentäkter finns i Angerdshestra, Bottnaryd, Lekeryd, Norra Unnaryd, Ryd, Svarttorp, Ödestugu och Örserum. Grundvattenverken försörjer samhällen på längre avstånd från Vättern och tar antingen råvattnet från berggrunden eller från jord/gruslager. Verken är av varierande storlek och försörjer som minst 10-20 personer och som mest cirka 800 personer. Vattenskyddsområden finns för vattentäkterna.

Det finns begränsningar när det gäller vattenförsörjningen för en ökad befolkning i flera tätorter dels på grund av kapacitetsproblem och dels för att överföringsledningarna mellan orterna är begränsade.

STRATEGIER

- » Vid planläggning av bostäder och verksamheter i närheten av Gränna reningsverk ska hänsyn tas till verkets framtida behov av mer yta till följd av kapacitetsökning och hårdare krav på rening.
- » Förstärka den tekniska infrastrukturen för avloppsrening för att nå en tillräcklig robusthet för att möta befolkningsökning och hårdare krav på utsläppshalter.

Spillvatten

När vatten har använts i hushåll eller industri kallas det spillvatten, detta vatten måste renas innan det släpps ut i naturen. Spillvattenreningen är viktig att prioritera ur både miljö- och hälsosynpunkt. Utan att ha god kapacitet både ur ledningssynpunkt och verkssynpunkt ökar riskerna för att släppa ut sämre renat spillvatten alternativt orenat spillvatten, vilket orsakar problem för miljö och hälsa.

Dagvatten

Dagvatten kan förenklat definieras som det regn-, smält- och dräneringsvatten som rinner från byggnader, infrastruktur och andra hårdgjorda ytor, via diken eller ledningar till vattendrag, sjöar eller reningsverk.

Dagvatten i urbana miljöer innehåller förorenande ämnen i olika grad och kan försämra statusen i vattenförekomsten det leds till. Dagvatten som riskerar att påverka recipienten negativt måste därför renas innan det når recipienten. I de fall där dagvatten och spillvatten går i gemensamma ledningar kan avloppsvatten bräddas vid kraftiga eller ihållande regn när ledningssystemet inte kan ta emot mer vatten och då släpps orenat avloppsvatten ut i våra vattendrag. I Jönköpings kommun genomförs ett förnyelsearbete där dagvatten och spillvatten separeras i åtskilda ledningar för att minska antalet bräddningar. Vi jobbar för att ställa om till en mer hållbar dagvattenhantering, där rening, fördröjning och gestaltning av dagvatten är viktiga beståndsdelar. Öppna dagvattenlösningar används i kommunen mer och mer och dessa medför att kvaliteten på dagvatten förbättras och kvantiteten kan styras.

Med ett förändrat klimat kommer vi i framtiden få hantera fler skyfall, vilket vi behöver ta höjd för i planeringen. Vid kraftiga regn fylls ledningarna för dagvatten snabbt. Vattnet rinner då istället på ytan via alternativa rinnvägar. I så kallade instängda områden där omgivande mark är högre på alla sidor kan vattnet inte rinna vidare vilket leder till att vattennivån stiger. Vattnet kan då skada bebyggelse eller medföra oframkomliga vägar. För att förhindra denna typ av översvämningar är det viktigt att anpassa höjdsättningen så att vattnet kan rinna vidare och inga instängda områden skapas. För att hantera redan befintliga dagvattenproblem vid höga flöden har vi identifierat ytor som är strategiska för framtida dagvattenförsörjning. Dessa ska inte tas i anspråk för andra ändamål som inte är förenliga med att de blir tillfälligt översvämmade vid skyfall.

Nya områden bör också planeras så att den totala mängden dagvatten minskar för att undvika översvämningar både i området och längre ner i systemet. Mängden dagvatten kan minskas genom att välja genomsläppliga material på marken, genom mycket vegetation som kan ta upp och fördröja dagvatten i området samt genom gröna tak.

Vi ska sträva efter att i ökad omfattning ta hand om och fördröja dagvatten lokalt. Dagvatten ska där så är möjligt ledas ovan mark. Dagvattenanläggningar bör utformas så att de förutom att ta hand om, rena dagvatten och utgöra buffertytor vid översvämningar även kan utgöra ett estetiskt tilltalande inslag i parker och naturområden och öka den biologiska mångfalden. Vid planering av nya områden finns stora möjligheter

STRATEGIER

- » Beakta de mål och åtgärder som finns i VA-planen vid planering av nya områden och förnyelse av befintliga.
- » Utredda yt- och dagvattenfrågorna vid planering, byggande och förprojektering av nya områden.
- » Verka för en minskad andel hårdgjorda ytor samt öka användningen av alternativa och genomsläppliga mark-, tak- och fasadmaterial och därmed minska dagvattenavrinningen.
- » Sträva mot en dagvattenhantering med öppen, trög dagvattenavledning och fokus på höjdsättning och gestaltning. Utforma höjdsättning så att dagvatten kan avrinna ytligt i säkra lågstråk vid skyfall då dagvattensystemen går fulla.
- » Rening av dagvatten ska ske i separat anlagda dammar eller dylikt innan det leds till naturliga sjöar eller vattendrag.
- » Dagvattenhanteringen ska anordnas så att situationen inte förvärras i utpekade områden med risk för ras och skred.

att göra dagvattnet till en resurs. Öppen dagvattenhantering, innebär att vattnet avleds via exempelvis diken, kanaler och gräsytor. Genom en väl avvägd planering kan även dagvattenhanteringen samordnas med ytor som planeras för rekreation och övrig grönstruktur och på så sätt ge ytterligare mervärden. Vid planering av nya områden ska en dagvattenutredning tas fram i ett tidigt skede för att belysa vilka förutsättningar som finns i området.

Jönköpings kommun har en dagvattenplan för kommunen.

Avfallshantering

I byggandet av det hållbara samhället är avfallshantering en viktig och grundläggande infrastruktur. Det är därför viktigt att avfallshanteringen uppmärksammas i ett tidigt skede i den fysiska planeringen för att öka förutsättningarna för en hållbar avfallshantering. Vid förtätning är det extra viktigt att reservera plats för avfallshantering tidigt i planeringsskedet. Det gäller inte bara avfallsutrymmen utan även transportvägar för att befintligt insamlingssystem ska kunna bibehållas. Därtill går trenden mot att fler och fler fraktioner ska sorteras ut vilket är utrymmeskrävande.

June avfall och miljö hanterar kommunalt avfall i Jönköpings kommun. Avfallsplan 2023–2026 har antagits av kommunfullmäktige i respektive ägarkommun och gäller sedan den 1 januari 2023.

Foto: Peter Appelin

4

SOCIALT HÅLLBAR SAMHÄLLSPLANERING

Jönköpings kommun definierar social hållbarhet som: Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle, där varje människa lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Det är ett inkluderande samhälle där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Folkhälsa

Hur våra samhällen och tätorter är utformade påverkar hur vi arbetar, lever, umgås och förflyttar oss. Detta påverkar i sin tur vår hälsa. Hur vi planerar och bygger är därmed en viktig faktor för folkhälsan.

En sund, trygg och trivsamt boendemiljö är ett grundläggande behov. Den som inte har rimligt goda boendeförhållanden har svårare att klara övriga delar av livet, såsom utbildning och arbete, som i sin tur har stor betydelse för hälsan. Även en god inomhusmiljö är viktig för hälsan. Utbyggnadsstrategin skapar förutsättningar för bostadsbyggande. En uttalad målsättning är också att förbättra förutsättningarna för lokal service.

Välplanerade gemensamma offentliga miljöer kan bidra till kommunikation och social samverkan. Det är viktigt för människors identitet och självaktning samt kan minska risken för socialt utanförskap. Utbyggnadsstrategin ska skapa utrymme för kultur och fritidsaktiviteter.

Möjligheterna till vardagsmotion är också en viktig folkhälsoaspekt. Närhet till grönsstruktur, platser för spontanidrott så väl som organiserad idrott är faktorer som ökar möjligheterna till rörelse. Genom en god planering kan samhällen formas så att miljön främjar fysisk aktivitet och därmed bidrar till bättre hälsa hos befolkningen. Översiktsplanen har uttalade målsättningar för tillgång till grönska.

Att vara del i ett socialt sammanhang, känna delaktighet och bli sedd och hörd är skyddsfaktorer för hälsan. En viktig aspekt i samhällsplaneringen är medborgarnas möjligheter att göra sin röst hörd och kunna påverka sin livsmiljö.

STRATEGIER

- » Samhällsplaneringen ska bidra till en mer jämlik hälsa med bra hälsofrämjande miljöer i alla kommundelar, så att individers självklara och enkla val blir de mest hälsosamma. Barn som lever i hushåll med låg ekonomisk standard ska särskilt beaktas.

LÄS MER

Vår livsmiljös betydelse för en god och jämlik hälsa, Folkhälsomyndigheten 2021

Trygghet och säkerhet

Jönköpings kommun har valt att beskriva säkerhet som frånvaro av oönskade händelser, skador eller konsekvenser, medan trygghet beskrivs som frånvaro av upplevd oro. Tryggheten kan alltså ökas dels genom att den faktiska säkerheten ökar och dels genom åtgärder som ökar känslan av trygghet.

Varje människa ska kunna känna sig trygg i samhället. Bland annat kön och ålder påverkar vad som upplevs som otryggt. För kvinnor och flickor är bristen på trygghet en barriär för att röra sig ute. Andra grupper som utmärker sig med en stor andel otrygga är åldersgruppen 20–24 år, personer boende i flerfamiljshus och svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda.⁶

För att öka tryggheten är översiktlighet, synlighet, orienterbarhet och tillgänglighet viktigt i utformningen av bebyggelse och gångstråk. Det kan uppnås genom god och jämn belysning och överblickbarhet, kontakt med omgivningen, tydlighet i vad som är privat och vad som är offentligt rum och en skötsel som är anpassad till områdets behov. Kan god upplevd trygghet inte uppnås, till exempel för att ett område av andra skäl inte bör belysas eller buskröjas, så är det viktigt att planera för alternativa stråk. Belysning kan påverka naturens mångfald. Nattaktiva djur som insekter och fladdermöss är särskilt drabbade. Att värna djurlivet kan därför vara en anledning till att vissa områden bör vara mörka nattetid.

En annan faktor som bidrar till ökad trygghet är om det finns andra människor i rörelse. Tryggheten ökar därför i en blandad bebyggelse som ger människor anledning att uppehålla sig i ett område under fler av dygnets timmar. Butiker, kaféer, restauranger och verksamheter bidrar till att gator och platser fylls med människor under olika delar av dygnets timmar och i ett hållbarhetsperspektiv är de också källor till såväl inkomster som arbetstillfällen.

Mötesplatser ska gärna innehålla många olika sorters aktiviteter. Stadstråk ska planeras så att flöden koncentreras och så att de används så stor del av dygnet som möjligt. Tillgängligheten till fots och cykel ska vara god. Vi ska

STRATEGIER

- » Kommunen ska upplevas som attraktiv, trygg och säker.
- » Ta hänsyn till trygghets- och säkerhetsaspekter vid utformning av det offentliga rummet och trafikmiljöer.
- » Nybyggnads- och omvandlingsområden ska sörja för god framkomlighet för räddningsfordon. Nya områden bör utformas med flera infarter vilket kan underlätta tillgänglighet för räddningstjänst inom områdena.
- » Utforma offentliga rum så att överblicken är god från rörelsestråk och vistelsezoner, med bra belysning och kontakt med omgivningen. Det ska vara lätt att orientera sig. Samtidigt ska kommunen ta hänsyn till belysningens påverkan på djurlivet. Kan en hög upplevd trygghet inte uppnås ska vi planera för alternativa stråk.
- » Verka för att offentlig och privat utomhusmiljö utformas så att det är lätt att skilja mellan privat och offentligt.
- » Verka för att nya byggnader gestaltas med aktiva fasader med dörrar och fönster placerade så att de ökar den upplevda tryggheten.
- » Miljön nära bostaden ska bidra till trygghet och till möjlighet att lära känna sina grannar och känna tillit till sin omgivning. Utformningen av kvarter ska bidra till identitet i området som de boende kan vara stolta över.
- » God halkbekämpning i den offentliga utomhusmiljön och minimala nivåskillnader, trottoarkanter samt trappor.
- » Förebygga och begränsa risken för suicid genom medveten utformning av offentlig miljöer.
- » I planering och utformning av miljöer ta hänsyn till risken för olyckor i anslutning till vatten.

6. Brottsförebyggande rådet. Nationella trygghetsundersökningen 2020 Om utsatthet, otrygghet och förtroende. Rapport 2020:8

STRATEGIER

- » Förebygga och begränsa risken för suicid genom medveten utformning av offentlig miljöer.
- » I stadsplanering och utformning av miljöer ta hänsyn till risken för olyckor i anslutning till vatten.

LÄS MER

Program för trygghet och säkerhet
2019-2022, Jönköpings kommun

arbeta för att bygga samman olika bostadsområden med varandra.

Att känna sig sedd från fönster och entréer ökar också den upplevda tryggheten. Den nära miljön vid bostaden ska bidra till trygghet genom möjlighet att lära känna sina grannar och känna tillit till sin omgivning. Det kan ske genom en medveten gestaltning där trygghetsfrågan beaktats, möjligheter till informella möten ges och området har fått en egen identitet med en stor omsorg om detaljer.

För ökad trygghet i parker och naturområden kan nya områden utformas så att de får ett rörelsestråk ut mot park eller naturområde en så kallad grön kaj. Aktivitet och rörelse skapar i sig trygghet. En kaj avgränsar tydligt privata tomter från allmänna ytor och tydliggör var allmänheten är välkommen som flanör och besökare. De gröna kajerna ska utformas endast för lokaltrafik och blir en trygg väg för gång- och cykeltransporter med bebyggelsens entréer på ena sidan och stadsgrönska på den andra. Utformningen är viktig eftersom syftet annars kan förloras och gatan blir en trafikbarriär mot parken istället. Här är det gång- och cykeltrafik som ska prioriteras.

Den vanligaste olyckan som leder till sjukhusvård är fallolyckor. Fallolyckor drabbar fler kvinnor än män. De flesta fallen, speciellt bland äldre, sker i hemmet. Att halka och snubbla utomhus är också vanligt, speciellt under vintermånaderna. Vi kan förebygga fallolyckor utomhus genom halkbekämpning och genom att minimera nivåskillnader.

Suicid är ett annat stort folkhälsoproblem. Fler män än kvinnor är drabbade. En byggd miljö som är rätt utformad motverkar suicid hos framförallt unga.⁷ Suicid och suicidförsök sker oftare på platser där personen upplever en känsla av att vara ensam och osedd än på platser där människor vistas. Vid stadsutveckling är det därför viktigt att skapa säkra platser, där det blir naturligt för människor att vistas och röra sig, för att undvika ödsliga "ingenmansland". Det är även viktigt att ta hänsyn till suicidprevention vid utveckling och utformning av infrastruktur och kommunala fastigheter. Vi ska arbeta för att tätortsnära järnvägssträckor ska stängslas i de områden då spårspring eller suicid förekommer.

Hur många som förolyckas vid vattenaktivitet varierar ofta från år till år, främst beroende på hur bra sommarvädret har varit. Vi ska i stadsplanering och utformning av miljöer ta hänsyn till risken för olyckor i anslutning till vatten.

7. Charlotta Thodelius. A place to die: New perspectives on preventive work in adolescent suicid. Designing for Health & Wellbeing. Home, City, Society, 2019

Jämlikhet och jämställdhet

Hur vi bygger och organiserar våra samhällen sätter ramarna för och ger olika möjligheter för olika grupper i samhället både att leva sitt vardagsliv och att vara aktiva medborgare. Beroende av hur vi rör oss i vår vardag, vilka färdmedel vi väljer, vilka målpunkter vi har och vår upplevda trygghet kommer vi ha olika önskemål om hur den byggda miljön organiseras och utformas. Inkluderande samhällsbyggnad strävar efter att göra det lika enkelt för kvinnor och män, flickor och pojkar i alla åldrar, oavsett funktionsförmåga, könsidentitet, sexuell läggning, religion och etnicitet att leva sitt vardagsliv. Eftersom vi har olika önskemål är det också viktigt att få med olika perspektiv i planeringsprocessen. Planeringen ska bidra till goda livsmiljöer genom att utgå från olika människors och gruppers behov samt erfarenheter.

Vi ska analysera vilka konsekvenser olika alternativ i samhällsplaneringen får för kvinnor/flickor respektive män/pojkar. Sociala konsekvensanalyser kan användas som stöd.

Vi ska planera våra samhällen utifrån principen om universell utformning. Det innebär att från början skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt. Då inkluderar vi fler och slipper göra anpassningar i efterhand.

STRATEGIER

- » Samhällsplaneringen ska genomföras av jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.
- » Särskilt beakta att både flickor och pojkar, kvinnor och män får möjlighet att lämna synpunkter i planeringen.
- » När vi planerar och bygger nya offentliga miljöer arbeta enligt principen universell utformning.
- » Eftersträva ett varierat utbud av bostadstyper och upplåtelseformer på alla orter.
- » Vid planering av tätorter och landsbygd ska olika erfarenheter, kultur och behov synliggöras, beaktas och belysas. Konsekvenser av planerade åtgärder ska analyseras för att synliggöra olika medborgares villkor utifrån ålder, bakgrund, religion, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet och sexuell läggning.

LÄS MER

Vem bor var om boendesegregation i Jönköpings kommun, Jönköpings kommun 2019

CEMR- deklARATIONEN

Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030

STRATEGIER

- » Barnvänliga miljöer ska finnas tillgängliga i hela kommunen med närhet till lekplatser, naturområden och parker.
- » Bostadsmiljöer ska erbjuda utrymme för lek, vara barnvänliga och grönskande.
- » Utemiljöer kring förskolor och skolor ska vara tillräckligt stora och hålla hög kvalitet. Långsiktigt ska vi arbeta för att inga förskolors eller skolors utemiljöer har högre ljudnivåer från omgivningsbuller än de som Naturvårdsverket rekommenderar.
- » Synliggöra, belysa och beakta barnperspektivet och barnets perspektiv i planeringen. Barnrättsperspektivet ska ha hög prioritet – särskilt med avseende på lekmiljöer och trygga skolvägar.
- » Utforma trafikmiljöer kring skolor på ett trafiksäkert och tryggt sätt med barnens behov och förutsättningar i fokus.
- » Barn och ungas rätt till delaktighet och inflytande ska särskilt beaktas.

LÄS MER

Trafiksäkerhetsprogram 2021-2025, Jönköpings kommun

Boverkets allmänna råd (2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet

Barnperspektiv

Bebyggd miljö som tar tillvara barns perspektiv och behov är en viktig förutsättning för en hållbar samhällsutveckling och en del i att uppfylla FN:s barnkonvention. Samhällen som är bra för barnen är bra för alla. Bra miljöer i skola och förskola, säkra skolvägar, parker och gröna stråk och bostadsgårdar är viktiga förutsättningar för en god uppväxtmiljö. Mest barnvänligt är att bygga måttligt tätt, grönt och bilfritt.

Flickor och pojkar behöver trygga, användbara, grönskande, upplevelserika och tillgängliga utemiljöer. Barn som har tillgång till varierade grönområden har bättre möjligheter till lek och fysisk aktivitet, vilket får positiva effekter för såväl hjärnans utveckling som inlärning och motoriska färdigheter. Barn lär sig samspel i bland annat lek. Barn och unga behöver därför platser för möten och samspel där det inte förutsätts att de måste betala eller att de alltid behöver vara i vuxens sällskap. Barns miljöer ska utformas så att könskodade platser undviks.

Barns möjligheter att själva upptäcka sin närmiljö har minskat för varje generation. Upplevelsen av osäkerhet och otrygghet har ökat föräldrarnas benägenhet att skjutsa barn.⁸ God tillgänglighet för gående och cyklister och säkra skolvägar kan bidra till att fler barn och unga går och cyklar. Det är både en fråga om folkhälsa och rörelsefrihet för barnen. Barns mobilitet är också beroende av en fungerande kollektivtrafik. Vi ska därför i planeringen särskilt prioritera trygga gång- och cykelvägar och välfungerande kollektivtrafik.

Barn lever stora delar av sitt vardagsliv i förskole- och skolmiljöer. Skolgårdarna tillhör de friytor som barnen har störst möjlighet att nyttja i vardagen. Barn som har tillgång till en varierad förskole- och skolgård har bättre förutsättningar att utvecklas psykiskt, fysiskt och socialt. Där barnen har tillgång till en stor gård i direkt anslutning till verksamheten har det visat sig kunna uppfylla en tredjedel av deras dagliga behov av fysisk aktivitet. Vi ska därför jobba för att förskolor och skolor får tillräckligt stora och gröna gårdar.

Barn är mer känsliga för buller och luftföroreningar. Bullriga miljöer påverkar på ett negativt sätt barns utveckling och lärande, deras sociala kontakter med jämnåriga och vuxna samt deras hälsa och trygghet. Barn andas in mer luft och har större hudyta i förhållande till sin vikt än vuxna. De är mer känsliga för miljöpåverkan eftersom deras kroppar inte är färdigutvecklade och har tunn och ömtålig hud. Buller och luftmiljö är därför frågor att särskilt beakta i den fysiska planeringen ur ett barnrättsperspektiv.

8. Boverket. Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. Karlkrona: Boverket, 2015

Jönköpings kommun ska synliggöra, belysa och beakta barnperspektivet (vuxna ögon på barns miljö) och barns egna perspektiv i planeringen. Barnkonsekvensanalys utifrån barnets rättigheter och barnkonventionen kan vara ett redskap.

Delaktighet

Att människor i alla åldrar har inflytande över sina egna livsvillkor och känner delaktighet i samhället är viktigt för att uppnå en jämlik hälsa. Kommunens invånare bör ha möjligheter att påverka sin egen miljö, sitt bostadsområde och sin kommun till exempel genom utökad dialog i planeringsprocessen.

Jönköpings kommun ska möjliggöra för alla medborgare, oavsett ålder, bakgrund, kön eller funktionsförmåga, att kunna delta i planeringen utifrån sina egna förutsättningar. Vår kommunikation och bemötande ska vara jämlikt, tydligt, tillgängligt och respektfullt. Det är lika viktigt att på ett inkluderande sätt förmedla och berätta om planeringen, som att lyssna in och ta tillvara åsikter och behov. Vi arbetar aktivt för att utveckla nya och inkluderande medborgardialoger och metoder för delaktighet och inflytande. För att uppnå en inkluderande samhällsbyggnadsprocess bör även grupper i samhället vars röster ofta inte hörs i samhällsdebatten vara delaktiga.

Barns och ungas delaktighet och inflytande i frågor som rör fysisk planering och de själva är en resurs i planeringsprocessen och särskilda former för barns och ungas delaktighet ska utvecklas.

STRATEGIER

- » Utveckla metoder för dialoger och samråd med invånare för delaktighet, inflytande och ökad transparens för de grupper som vanligtvis inte deltar i stadsutvecklingsfrågor.

LÄS MER

Gemensam värdegrund och styrande principer för mänskliga rättigheter i Jönköpings kommun, 2018

Ordlista

AREELLA NÄRINGAR	Företag inom gröna näringar är företag som har jord, skog, trädgård eller landsbygdens miljö som grundläggande resurser.
BARNKONVENTIONEN	Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar.
BIOLOGISK MÅNGFALD	Variationsrikedom bland levande organismer av olika ursprung och de miljöer och ekologiska komplex där dessa organismer ingår. Det innebär mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem.
BIOSFÄROMRÅDE	FN-organet UNESCO:s program 'Man and the Biosphere' (MAB) syftar till att genom att utse biosfärområden förbättra relationen mellan människor och miljön. Biosfärområdet ska vara ett modellområde för hållbar utveckling för att på global nivå. Inom Jönköpings kommun finns Biosfärområde Östra Vätterbranterna, som är ett av fem i Sverige.
BLANDAD BEBYGGELSE	Förhållande mellan boende och arbetsplatser Hur blandade stadsdelarna är med hänsyn till boende och arbetsplatser. Upplåtelseform och hustyp Fördelningen mellan bostäder i hyresrätt, bostadsrätt, äganderätt och i flerbostadshus eller småhus i stadsdelarna. Fastighetsstorlek En struktur med fler och mindre fastigheter skapar bättre möjligheter till upplevd variation i både bebyggelse och innehåll, särskilt med hänsyn till utvecklingen över tid."
BLÅGRÖNA STRÅK	Sammanhängande områden med vatten, parker och natur.
BLÅSTRUKTUR	Sammanhängande system av vattendrag, sjöar och vatten i anslutning till bebyggda miljöer.
CIVILSAMHÄLLE	En arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen.
DAGVATTEN	Ytligt avrinnande regnvatten och smältvatten.
DETALJPLAN	Med en detaljplan reglerar kommunen hur mark och vatten ska användas och hur bebyggelsen ska se ut. I de områden där det finns detaljplan talar den om vad du och andra får och inte får göra för byggåtgärder inom planområdet. Detaljplaner är juridiskt bindande och ligger till grund för olika beslut, som till exempel bygglov.
EKOSystemTJÄNST	De funktioner hos ekosystem som gynnar människor, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människors välmående och livsvillkor. Ex: pollinering, luft- och vattenrening, klimatreglering, utjämning av vattenflöden
FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN (FÖP)	Fördjupning av översiktsplan är ett planinstrument som är lämpligt att använda för att utreda samband, åtgärder och konsekvenser inom ett mer avgränsat geografiskt område och med betydligt högre detaljeringsgrad, än den kommuntäckande översiktsplanen.

FÖRTÄTNING	När det produceras nya byggnader, till exempel bostäder, butiker och kontor, där det redan finns en samling byggnader inom samma område kallas det ofta för förtätning. Förtätning kan även involvera påbyggnad av fler våningar på redan befintlig bebyggelse.
GATURUM	En gata ses ibland som ett öppet rum i staden. Rummet har olika delar och funktioner för fotgängare, cyklister och övrig trafik. Hus och byggnader längs vägen bildar väggar tillsammans med högre häckar och träd. Gaturummet är till för alla.
GRANSKNING	Efter samrådet bearbetas förslaget och översiktsplanen är tillgänglig för granskning under två månader. Granskningen kungörs på kommunens webbplats samt i lokalpress. Även under granskningstiden är det möjligt att lämna synpunkter. Länsstyrelsen skriver ett granskningsyttrande över planen. Inkomna synpunkter och kommunens ställningstagande sammanställs i ett särskilt utlåtande.
GRUNDEVATTEN	Den nederbörd som inte avdunstar eller tas upp av växter, sipprar ner och fyller ut markens tomrum och berggrundens sprickor. Det vattnet kallas grundvatten.
GRÖN INFRASTRUKTUR	Grön infrastruktur är ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer.
GRÖNA LÄNKAR	Mindre parkområden med gång- eller cykelstråk, trädkantade gång- och cykelvägar eller trottoarer och naturområden med gångväg som ett grönt stråk kan nås via.
GRÖNA STRÅK	Bredare sammanhängande eller nästan sammanhängande stråk med natur- och parkmark som går helt eller delvis genom bebyggelse. Stråken är viktiga både för att människor ska kunna röra sig genom större sammanhållna gröna stråk och fungerar som spridningskorridorer för växter och djur.
GRÖNOMRÅDE	Naturområden, park, plantering, klippta gräsytor och gröna impediment i tätorterna (ej villaträdgårdar och bostadsgårdar).
GRÖNSTRUKTUR	Sammanhängande system av gröna områden som parker och naturmark i anslutning till bebyggda miljöer.
HABITATNÄTVERK	Nätverk av livsmiljöer för växter och djur som är anpassade till vissa habitat - växtplats eller förekomst för en viss art - eller biotoper.
HUVUDGATA	En huvudgata förbinder stadsdelar med varandra och är väl integrerat i gatunätet vilket gör den lätt att nå och samlar fler människor, funktioner och trafikslag än en lokalgata. Skillnaden mot stadstråk är att stadstråken har en högre koncentration av publika verksamheter som till exempel handel och service. Utmed ett huvudgata har den omgivande bebyggelsens möte med gatumiljön en viktig funktion.
HÅLLBAR	Begreppet hållbar syftar till den sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarheten.
HÅLLBARHETSBEDÖMNING	Hållbarhetsbedömningen ger en samlad bild av planens konsekvenser och en del av den utgörs av miljökonsekvensbeskrivningen.
KOMMUNDEL	1971 skedde en kommunsammanslagning. De yttre områden som tidigare varit egna kommuner utgör idag Jönköpings kommuns kommundelar. Jönköpings kommun har 14 kommundelar: Bankeryd, Barnarp, Bottnaryd, Gränna, Hovslätt, Kaxholmen, Lekeryd, Månsarp, Norrahammar, Skärstad, Taberg, Tenhult, Visingsö och Ölmstad.

LAGA KRAFT	Det är alltid kommunfullmäktige som beslutar om antagande av översiktsplanen. När tiden för överklagande löpt ut utan att någon har överklagat eller när eventuella överklaganden har prövats slutgiltigt och avslagits, vinner planen laga kraft.
LANDSBYGD	Landsbygd i kartan mark- och vattenanvändning är markområden som är möjliga för flera användningar men där det inte alltid är nödvändigt eller möjligt att ange vilka markområden som bör användas för vad. Här ingår bostadsbebyggelse på landsbygden som inte klassas som sammanhållen bebyggelse.
LOKALGATA	Gata för samtliga trafikslag som främst utnyttjas för att nå en start- eller målpunkt vid gatan eller närliggande gator.
MARKBEREDSKAP	Kommunens lagerhållning av mark för framtida bebyggelse.
MILJÖKVALITETSNORM	En miljö kvalitetsnorm är en bestämmelse om kvaliteten i luft, vatten, mark eller miljön i övrigt.
MÅNGFUNKTIONELL	Ex. Mångfunktionell bebyggelse är bebyggelse som i huvudsak används för bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Bebyggelsen är indelad i kvarter åtskilda av gator, eller har en kvartersliknande struktur. Trafik- och parkeringsytor, parker och fritidsanläggningar kan ingå.
OMVANDLING	Förändrad markanvändning av redan exploaterade områden. Exempelvis att omvandla ett industriområde till bostadsområde.
PARKERINGSTAL	Parkerings-talen anger det minsta antal bil- och cykelparkeringsplatser som byggherren/fastighetsägaren ska anordna på kvartersmark vid ny- och tillbyggnad samt vid ändrad användning av fastighet.
RCP 8,5	FN:s klimatpanels (IPCC:s) utvärderingsrapport AR5 2013-2014 använder fyra scenarier för att beräkna framtida klimatförändringar, så kallade RCP:er, "Representative Concentration Pathways". Användningen av RCP:erna syftar till att ge information om klimatförändringarna vid olika halter av växthusgaser i atmosfären. RCP 8,5 – fortsatt höga utsläpp av koldioxid.
REGIONAL KÄRNA	Geografiskt avgränsat område som visas i mark- och vattenanvändningskartan. Den regionala kärnan har betydelse som katalysator och dragkraft för hela regionen. Regionkärnan har en mångfald i fråga om boende, arbetsplatser, utbildning, kultur, handel, nöjen och andra verksamheter.
SAMRÅD	Ett förslag till översiktsplan med en beskrivning av de allmänna intressena arbetas fram. Länsstyrelsen, regionplaneorgan och berörda kommuner, allmänheten och intresseorganisationer har möjlighet att lämna synpunkter på förslag genom samråd.
SAMRÅDSREDOGÖRELSE	Alla synpunkter och kommunens bedömning, sammanställs i en samrådsredogörelse. Länsstyrelsen lämnar ett särskilt samrådsyttrande.
SPILLVATTEN	Spillvatten är förorenat vatten som kommer från exempelvis diskhoar, toaletter, duschar, biltvättar och olika processer i industrin. Spillvatten kan också kallas avloppsvatten.

STADSBYGGNADSPRINCIPER

Stadsbyggnadsprinciperna konkretiserar planeringsstrategierna när staden växer och nya områden ska planeras eller områden omvandlas. Stadsbyggnadsprinciperna är: Multifunktionella stadsgator, Starka stadsdelscentrum och huvudstråk, Aktiva bottenvåningar och fasader, Tydliga entréer till staden, Stadsgator som kopplar samman, Rymliga gröna gårdar, Sammanhängande grönstruktur.

STADSGATA

Samlingsnamn för gator i tätorterna som är anpassade för samtliga trafikslag och har 40 km/h som högsta hastighet. En stadsgata har alltid direkt anslutande fastigheter som kan nås från gatan. I översiktsplanen är stadsgatorna indelade i stadsstråk, huvudgator och lokalgator. I andra sammanhang kan de ha andra benämningar.

TRAFIKLED/VÄG

Väg för enbart biltrafik.

TÄRTORT

Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare.

UNESCO

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, FN:s organ för internationellt samarbete inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation, inrättat 1946.

VATTENSKYDDSSOMRÅDE

Vattenskyddsområden har en geografisk avgränsning och kan vara indelade i olika zoner. Kopplat till vattenskyddsområdet finns olika föreskrifter till skydd för vattnet. Det kan innebära begränsningar av hur marken får användas och av hur till exempel kemikaliska produkter och avfall får hanteras. För en verksamhet eller åtgärd kan det gälla förbud, tillstånd eller anmälningsplikt. Vattenskyddsområden kan bildas för att skydda både grundvatten och ytvatten.

VÄXTHUSGAS

Gas som förekommer i atmosfären och som bidrar till växthuseffekten. De viktigaste naturliga växthusgaserna är vattenånga, koldioxid, metan, dikväveoxid (lustgas) och ozon.

YTVATTEN

Sjöar, vattendrag och hav.

ÖVERSIKTSPLAN

En översiktsplan ska ange såväl en långsiktig och övergripande utvecklingsstrategi som grunddragen i den avsedda användningen av mark- och vattenområden. Översiktsplanen ska visa hur kommunen tänker ta hänsyn till allmänna intressen samt hur riksintressen ska tillgodoses och hur miljö kvalitetsnormer ska följas. Planen ska också ge vägledning för hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

